

A photograph of a weathered, light blue corrugated metal building. The surface is heavily rusted and peeling. A brick chimney is visible on the roofline. A small, multi-paned window is set into the wall. The sky is overcast and grey.

REGISTRERINGSRAPPORT

BRØNNØYSUND BRANNSTASJON

TOM-REIDAR THOMASLI

REGISTRERINGSRAPPORT

BRØNNØYSUND BRANNSTASJON

UTARBEIDET AV
TOM-REIDAR THOMASLI
MASTERSTUDENT I ARKITEKTUR VED NTNU

TOM-REIDAR THOMASLI

Tlf: 976 03 400

E-post: tomreidar.thomasli@gmail.com

Masterkurs:

- Arkitekturprosjektering av store bygninger 1
- Transformasjon
- Bygningsvern. Bevaring og utvikling av eksisterende bygningsmiljø

Veileder: Eileen Garmann Johnsen

FORORD

Gjennom lengre tid har den gamle brannstasjonen i Brønnøysund fra 1934 blitt satt i søkelyset. Bygningen har siden den ble avviklet som brannstasjon på 80-tallet stått ute i vær og vind med beskjedent vedlikehold. Flere aktører har hatt et ønske om å ta i bruk stasjonen, med innstillingen om å gjenreise den til "fordums prakt". Så langt har ikke dette blitt realisert, og samtidig forfaller stasjonen sakte men sikkert.

I forbindelse med kurset AAR4990 Masteroppgave i arkitektur, har jeg valgt å gjøre en grundig undersøkelse av bygget og omgivelsene rundt. Formålet med

rapporten er å registrere og kartlegge kvaliteter og svakheter ved den gamle brannstasjonen, og senere bruke undersøkelsen som prosjekteringsgrunnlag. En registreringsrapport kan være et svært nyttig dokument i videre prosjektering, da det gir noe konkret å bygge beslutninger på.

Registreringsarbeidet startet høsten 2019 i forbindelse med at brannstasjonen skulle gjennom et større reparasjonsarbeid av bl.a. slangetårnet. På dette tidspunktet gjorde jeg en detaljert oppmåling av selve slangetårnet, samt en generell registrering av bygningen. Resten av registreringen ble gjennomført i starten av januar 2020.

INNHOOLD

8	Identifikasjon	46	Farger og overflater Eksteriør Interiør
12	Om Brønnøysund		
14	Kontekst	52	Teknisk tilstand Slangetårn
16	Om bygningen	62	Verdivurdering
18	Fenomenologi	66	Prosess og metode
20	Oppmålingstegninger Plan 1. etg. Plan 2. etg. Fasade/oppriss Slangetårnet Vindusdetaljer	68	Etterord
36	Beskrivelse Bygningen utvendig Bygningen innvendig Bygningsarkeologiske spor		

⌆
Situasjonskart
1:5000
(Brannstasjon markert i rødt)

IDENTIFIKASJON

Adresse: Ytre Høgåsvei 40, 8904 Brønnøysund

Byggeår: 1934

Arkitekt: Ukjent

Nåværende eier: Brønnøy kommune

Nåværende formål og bruk: Lager

Tidligere formål og bruk: Brannstasjon, lager, kulturbase

Tomtestørrelse: 489,8 m²

Bebyggd areal (BYA): 95 m²

Bruksareal (BRA): 159m²

Vernestatus: Ikke fredet, rødlistet av Fortidsminneforeningen i 2019. Verneverdig bruksbygg – regional verdi.

Kontekst: Eiendommen ligger i Ytre Høgåsvei, og henvender seg ut mot Torvet og videre ut mot sundet. Sør for bygningen ligger Sørbyen, hvor Brønnøysund sin historiske trehusbebyggelse befinner seg. Bebyggelsen her er stort sett to etasjer.

Beskrivelse: Bygningen består av en garasjebygning med loft i pusset og malt teglstein, slanke støpejernsvinduer og tre kjøreporter. Takkonstruksjonen er saltak, men den knekker på nordsiden mot vest og skaper et inntrykk av valmet tak. Taket er tekket med grønne bølgeblikkplater. Mot vestveggen står det et 10 meter høyt slangetårn av tre både i konstruksjon og kledning. Tårnet har rødmalt weatherboard-panel og hvitmalte vinduer og dører som også henvender seg ut mot Torvet.

Dato: oktober 2019 - juni 2020

Oppdragsgiver: Arbeidet utføres i sammenheng med kurset AAR4990 - Masteroppgave i arkitektur

Arbeidet utført av: Tom-Reidar Thomasli, masterstudent i arkitektur ved NTNU

»
Den røde teglbygningen i trebyen Brønnøysund.
Bildet viser slangetårnet som gjennomgår
reperasjonsarbeid høsten 2019.

Foto: Tom-Reidar Thomasli

OM BRØNNØYSUND

Brønnøysund er en liten kystby som befinner seg midt i Norge og helt sør i Nordland fylke. Byen ligger på en langstrakt halvøy blant høye fjell som stiger rett opp av havet og blant små øyer og skjær.

Det helt særegne landskapet på Sør-Helgeland regnes som ett av Norges vakreste steder, og har derfor blitt et populært turistmål. Sagnomsuste Torghatten er et synlig og kjent landemerke i Brønnøysund, og som også regnes som et av Norges mest spektakulære fjell. Fra byen kan man også se de kjente trollfjellene Syv Søstre og Dønnamannen. Vega som tilhører UNESCOs liste over verdensarven er bare en båttur unna og kan ses fra byen.

Innbyggertallet i Brønnøy kommune er per i dag nesten 8000, hvor 5000

bor i selve Brønnøysund by. Byen fikk sin ladestedsstatus i 1923, men dette varte kun fram til 1964 etter endring i byens administrasjonssenter. I 2000 fikk Brønnøysund tilbake sin bystatus.

Opprinnelig var Brønnøysund et sted bestående av øyer og sund hvor sjøfarende fylte opp ferskvann under sine seilas, derav navnet Brønn-øy-sund.

Viktige næringer i byen har vært landbruk og fiske, og i dag satses det også en del på turisme. Byen er kjent for å huse Brønnøysundregistrene som har blitt selve hjørnesteinsbedriften i kommunen. Torghatten ASA har også sitt hovedsete i Brønnøysund.

»
Brønnøysund sett fra broen som forbinder byen og Torgøya. Byen defineres av havgapet, øyene og de spektakulære fjellene som stiger opp av havet.

Foto: Tom-Reidar Thomasli

KONTEKST

Brønnøysund brannstasjon ligger på en prominent og sentral tomt midt i byen. Den fungerer nærmest som en megler mellom den historiske trehusbyen (Sørbyen) og det moderne Brønnøysund sentrum. Eiendommen ligger i Ytre Høgåsvei, og henvender seg ut mot Torvet, som er et område som ble oppmudret på midten av 20-tallet.

Fra tomten kan man se høye fjell, sundet, havnepromenaden, kirken, og mye av den historiske trehusbebyggelsen. Mot sør er bebyggelsen stort sett to etasjer opp til gesimsen, mens mot nord har bygningene fått lov til å vokse seg langt over dette.

«
Ytre Høgåsvei. Gaten fører ned til
brannstasjonen og Torvet. Mofjellet innrammes
av trehusgaten.

Foto: Tom-Reidar Thomasli

≈
Brannstasjonen består av en garasjebygning
av tegl, samt et 10 meter høyt slangetårn.

Foto: Tom-Reidar Thomasli

OM BYGNINGEN

Brønnøysund brannstasjon ligger helt for seg selv på Torvet og henvender seg ut mot den åpne plassen og videre ut mot sundet. Bygningen har alltid vært et viktig monument for byen, og skiller seg ut med flere særtrekk som kraftig rødfarge og slangetårn som stikker opp i været. Bygningen skal angivelig være den første bygningen i Brønnøysund bygd i tegl, og er også en av svært få brannstasjoner i Nordland med slangetårn.

Bygget regnes for å være oppført i 1934. I 1951 ble det også bygd på et fem etasjer høyt slangetårn som ble brukt til å tørke våte brannslanger etter bruk. Det har også stått et tilbygg ved slangetårnet som skal ha fungert som lager/verksted.

Bygningen fungerte som brannstasjon for byen helt frem til 80-tallet. Da ble den ikke lengre regnet som egnet til sin bruk. Dårlig isolerte rom, liten størrelse, mangel på innlagt vann, samt skader på bygningen var noen av årsakene til at brannvesenet valgte å flytte ut av bygningen. Det var også behov for å samlokalisere brannstasjon og lufthavn.

Siden den gang har bygningen fungert primært som lagerbygg, og blitt sakte men sikkert tæret av vær og vind etter beskjedent vedlikehold. Dette har gått merkbart ut over slangetårnet, som i dag har stått uten fungerende tak i en periode på 10-20 år. I 2019 var den i så dårlig stand at Fortidsminneforeningen valgte å rødliste bygget.

FENOMENOLOGI

Teksten er basert på førsteinntrykk fra første besøk i bygningen.

Helt på enden av et åpent gruslagt torg midt i byen og like ved havet står den gamle og kjente brannstasjonen i Brønnøysund. Der står den for seg selv som et praktfullt monument, men det er tydelig at både bygningen og plassen har sett bedre dager. Plassen foran bygningen, også kalt "Torvet", er ikke mer enn en parkeringsplass for nabohusene og for de som ikke fikk plass på Bunnprisen like ved. Tomten legger ikke opp til den aktiviteten navnet tilsier. Likevel står brannstasjonen der, rød og flott, men samtidig tydelig preget av tidens tann. Et byggegjerde har stått lenge rundt stasjonen og hindrer folk å nærme seg bygningen som skal være veldig nær å falle sammen. "Midlertidige" plater, rust, malingsflass, knust glass og råte har begynt å legge slør over den flotte arkitekturen.

Men ser man nøye etter, så ser vi et bygg som oser av arkitektoniske kvaliteter og som er usedvanlig historiefortellende. De store kjøreportene i tre gjør det lett å se for seg den gamle T-Forden suse ut i full fart etter melding om brann. Buede vinduer i slankt støpejern og en flott utformet gesims viser at det har vært tilstede mange gode arkitektoniske intensjoner under oppføringen. På siden av brannstasjonen står slangetårnet i tre pent integrert med resten av bygningen. Man kan nesten ikke

se at bygningen endrer konstruktiv karakter med mindre du ser etter det.

Går man inn i bygget så er det lett å leve seg inn i hverdagen til brannmennene og de som tok bygget i bruk. Bygget er lite, men har god takhøyde. Overflatene er enkle med puss på veggene, og betong og tre i dekkene. Det kan se ut til at de hadde plassen de trengte, hverken mer eller mindre. Den ene porten er trukket ut av konstruksjonsåpningen som tyder på at det var snakk om centimeter-marginer for å få brannbilen inn og ut. Det er også veldig kaldt å være inne i bygget selv på en solfylt oktober ettermiddag. Taket i andre etasje skiller utvendig med innvendig bare med tynne bølgeblekkplater, ikke rare klimaskillet spesielt når det er flere hull i taket. Det er tydelig at "boksen" på loftet, som har fungert som kontor for brannvesenet, er et grep for å minimere kulden for brukeren. Den klimatiske ulempen har likevel medført til at den utrolig flotte takkonstruksjonen i tre er synlig og karakterskapende for hele loftet.

Min opplevelse er at bygget, til tross for vesentlige aldriings og forfalltegn, fremdeles er i stand til å formidle bruken, historien og funksjonen den har hatt. Byggets særegenhet bidrar til å skape en atmosfære som ikke er å finne noen andre steder i byen. Man kan bare håpe på at noen sliper frem denne diamanten som skjuler seg bak all slitasjen.

OPPMÅLINGSTEGNINGER

Selve oppmålingen av brannstasjonen foregikk i uke 42 (2019). Planen var å gjennomføre en antikvarisk oppmåling av hele brannstasjonen (garasje og slangetårn). Planen ble brått endret da det i samme uke var igangsatt riving av store deler av slangetårnet som en del av et større istandsettelsesarbeid. Tak og primærkonstruksjon var på tidspunktet kraftig råteskadet, og måtte skiftes ut. Det var primært skadet virke som skulle skiftes, men det var ikke planlagt å laske på med identisk trevirke eller lik dimensjon som det eksisterende. All utvendig panel skulle også skiftes ut, til og med friskt trevirke. Taket og dens konstruksjon var allerede tapt.

I lys av dette vurderte jeg at den viktigste oppgaven var å dokumentere mest mulig av slangetårnet før vesentlige bygningsdeler med kulturhistorisk verdi ble eventuelt endret, skiftet ut og/eller kastet. Derfor lå all fokus på tårnet under denne registreringsrunden, da store deler av rivingen skulle skje i de to kommende ukene. Det var satt opp stillas rundt hele tårnet under arbeidet. Dette førte til at det ble mulig å gjøre en grundig registrering i høyden, som ellers ikke ville vært mulig å gjennomføre (f.eks. vinduer, bjelker, dekker, gesimser osv.). Etasjeskillerne var så råtne at det ikke var forsvarlig å ferdes innvendig. Sammen med snekker på stedet gjennomførte vi en sikker jobbanalyse (SJA), hvor vi ble enige om å ikke ferdes i og rundt tårnet uten å være minst to på byggeplassen. Dette bidro til å snevre inn mulighetsrommet.

Jeg startet oppmålingen med å nivellere tårnet med vannslange, noe som gir godt

grunnlag for videre oppmåling. Etter dette ble det tatt utvendige mål. Jeg prioriterte å gjøre fortløpende mål der det var fri tilgang og sikt, noe som bidro til mer nøyaktighet. Alle vesentlige konstruksjonsdeler ble tatt med. Skeivheter er også tatt med i plan ved hjelp av diagonaler. Ved hjelp av stillaset fikk jeg gjennomført fortløpende mål i høyden også. Mål i høyden er tatt fra 0-linja som ble etablert i nivelleringen. Skeivheter i oppriss er forsøksvis gjennomført, men kraftig vind gjorde det vanskelig å gjennomføre dette med loddsnor.

Kledningen var allerede demontert i topp og bunn da oppmålingen startet, så det var ikke mulig å gjennomføre en fullverdig registrering av fasaden. Kledningen, med profiler og beslag ble derimot registrert. Oppmålingen tok for seg også detaljert registrering av vinduer, dører og trapper.

I januar fortsatte oppmålingen av murbygningen. Her ble krysslaser benyttet til nivelering. Det var stort sett kraftig vind og nedbør under hele oppmålingstiden, noe som gjorde at jeg ikke fikk tegnet detaljert på stedet, og lagde istedenfor skjemaer og enkle skisser. Tegningene ble istedenfor tegnet digitalt basert på skissene.

Oppmålingstegningene på de neste sidene er en nedskalert versjon av oppmålingsarbeidet. Fullverdig utgave av oppmålingen kan leses i heftet "Oppmålingstegninger A3".

»
 Fasade nord
 1:100 (skalert ned fra 1:50)

»

FØRSTE ETASJE

BRA:	75,5 kvm
Antall rom:	4
Antall dører/porter:	6
Antall vinduer:	4
Etasjehøyde:	3,1 m

I første etasje ligger hovedinngangene til både slangetårnet og garasjen. Det er kun en dør som leder inn til garasjen og den står på sørveggen. Herfra kommer du inn til et lite rom med trapp opp til andre etasje samt inngang til der hvor brannbilene sto parkert.

To av kjøreportene står i samme akse med hverandre, som gjorde at brannbilen kunne

kjøre inn og ut av bygningen uten å måtte rygge inn. Mot nordsiden av denne akse synker betongdekket og danner en innvendig rampe ut mot Torvet.

Det står 4 buede støpejernsvinduer i garasjen. Alle disse er tildekket med plater, trolig grunnet knust glass. Slangetårnet blir beskrevet ytterligere på egen side.

ANDRE ETASJE

BRA:	76,5 kvm
Antall rom:	3
Antall dører:	1
Antall vinduer:	3
Etasjehøyde:	4,4 m

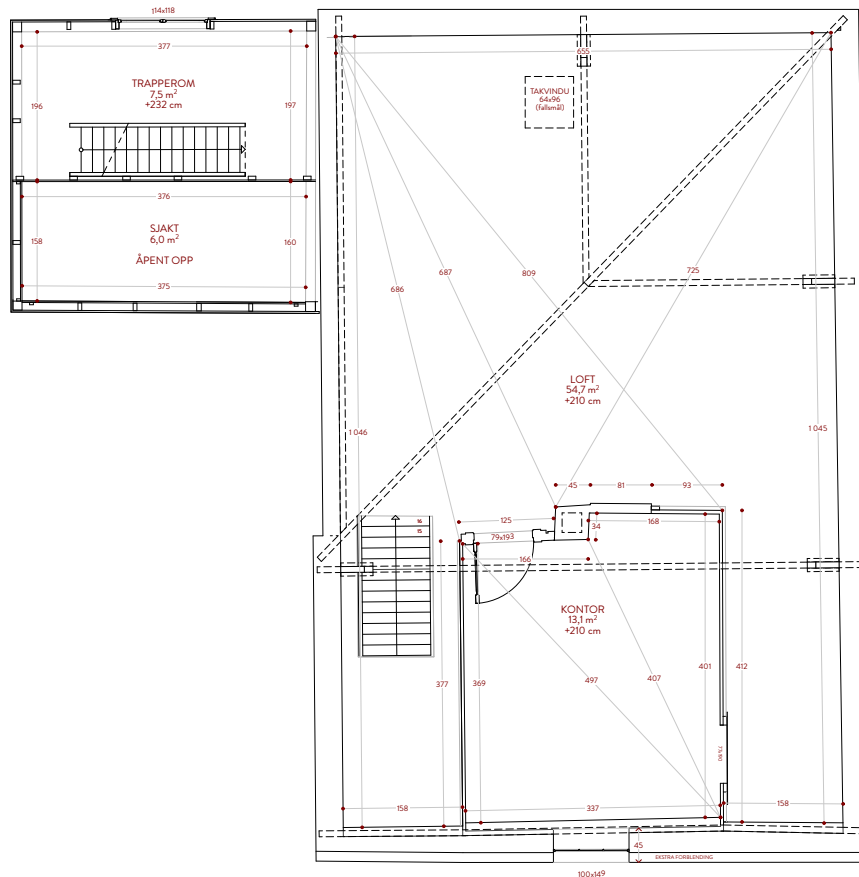
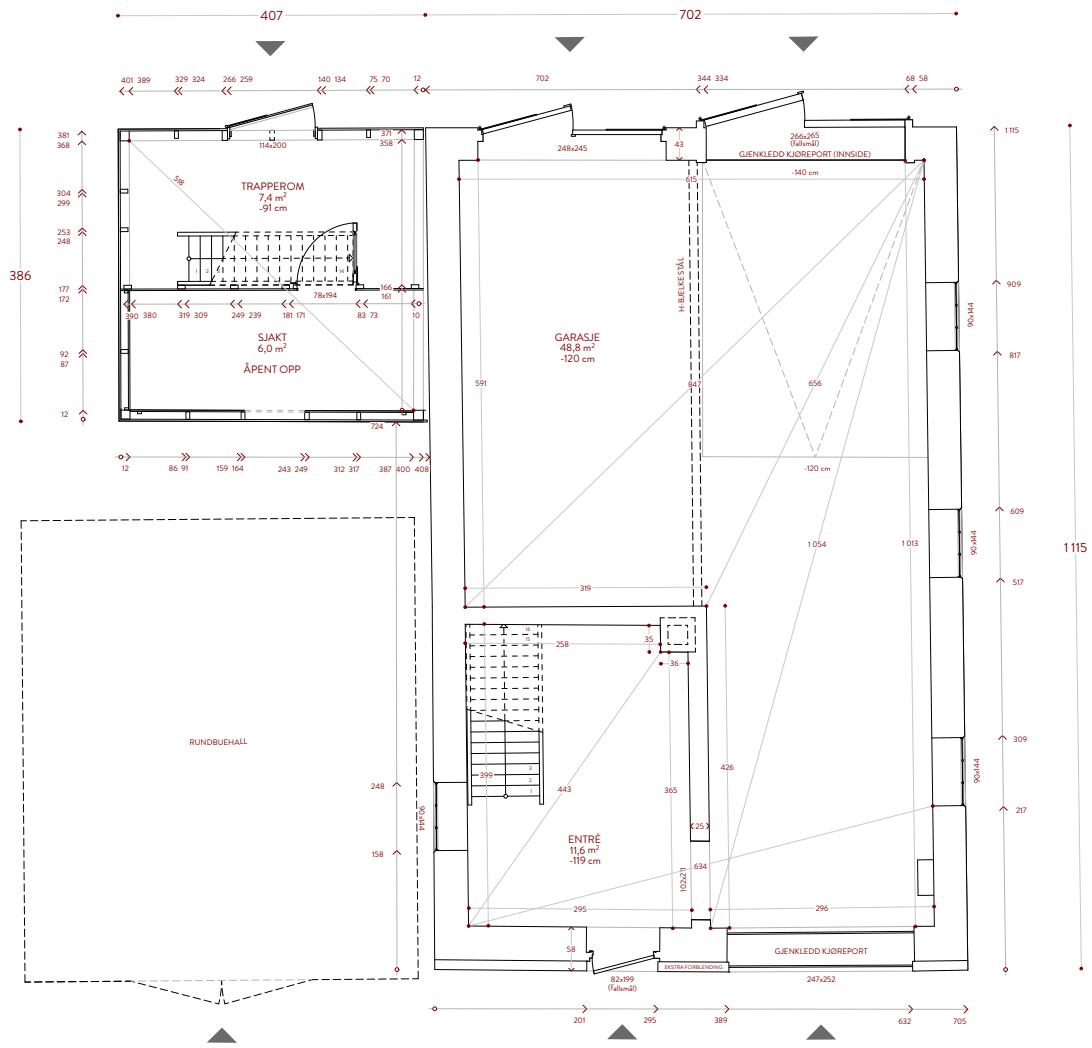
Ankomst til andre etasje skjer via trappen ved hovedinngangen til første etasje. Herfra kommer man inn i et stort åpent rom med synlig takkonstruksjon i tre. Taket ender i en knevegg som er knappe meteren opp fra dekket. Dekket er også utført i tre. Taktekingen i bølgeblikk er synlig og hviler på åsene. Det er altså ingen isolasjon i taket. På nordsiden står det et rektangulært

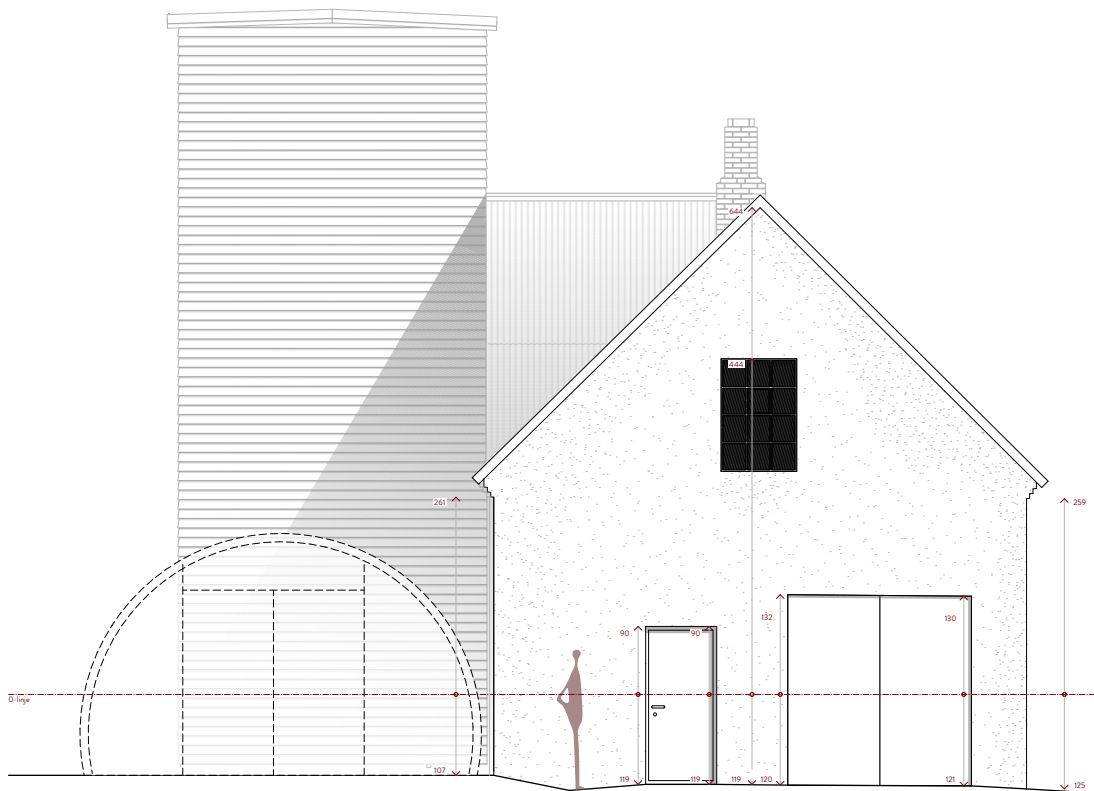
takvindu i støpejern.

På sørveggen er det etablert en ”boks” som tidligere har fungert som kontor. Denne er kledd innvendig i trefiberplater, og har et rektangulært støpejernsvindu på sørveggen. Denne er kledd igjen med plastplate på utsiden fordi vinduet har flere knuste ruter. Slangetårnet i denne etasjen blir beskrevet ytterligere på egen side.

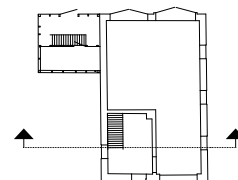
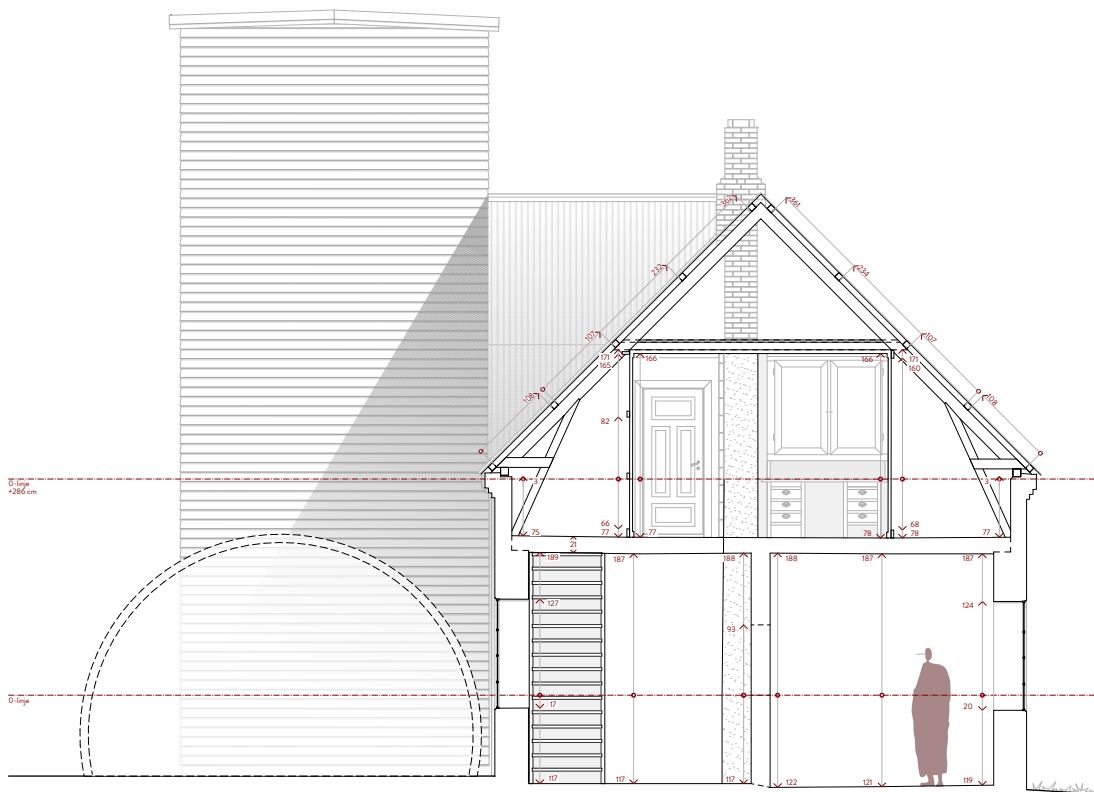
»
Plan 1. etg.
1:100 (skalert ned fra 1:50)

»
Plan 2. etg.
1:100 (skalert ned fra 1:50)

«
 Fasade sør
 1:100 (skalert ned fra 1:50)

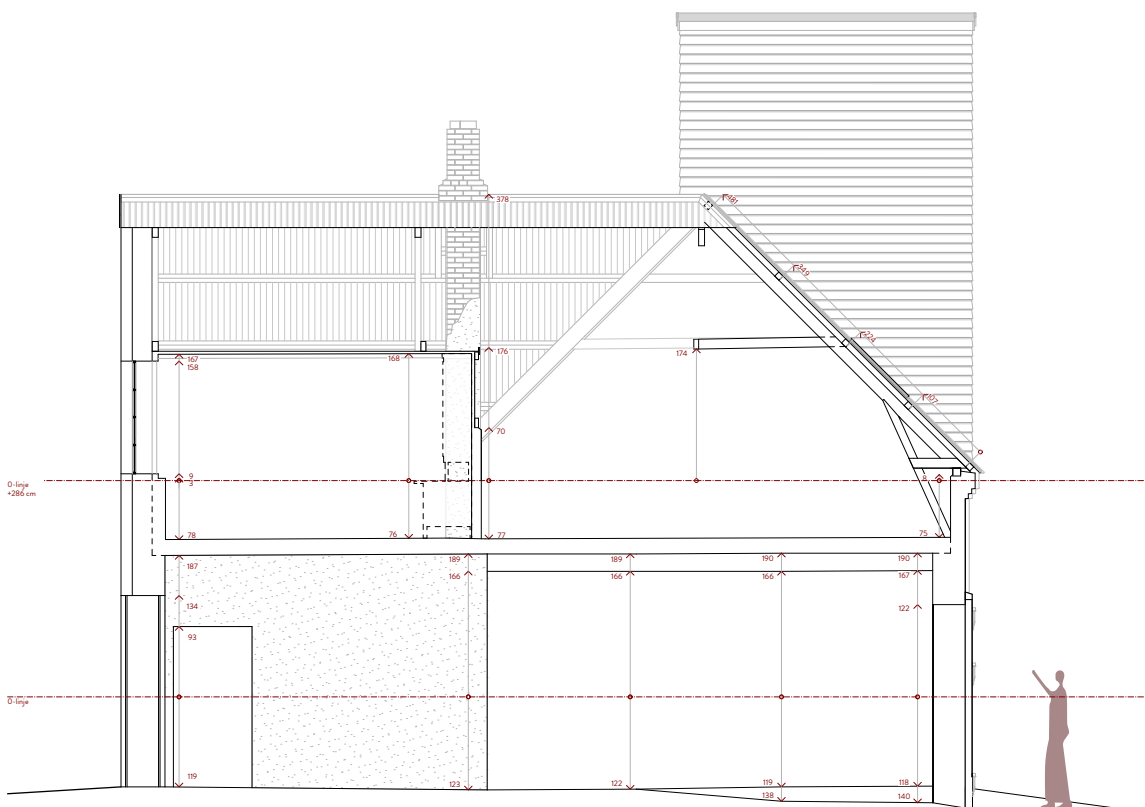

«
 Tverrsnitt
 1:100 (skalert ned fra 1:50)

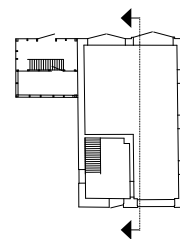

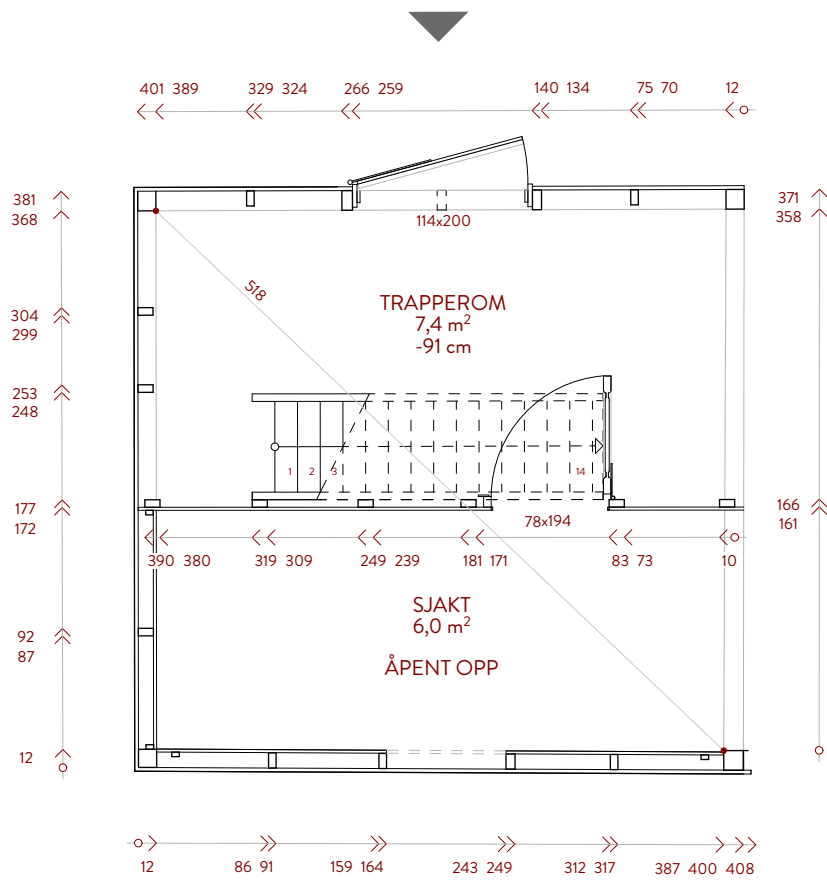

«
Fasade øst
1:100 (skalert ned fra 1:50)

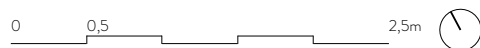

«
Lengdesnitt
1:100 (skalert ned fra 1:50)

^
Plan 1. etg.
Slangetårn
1:50

SLANGETÅRNET

BRA:	31,4 kvm
BYA:	15,6 kvm
Antall rom:	4
Antall dører:	2
Antall vinduer:	2
Etasjehøyde:	3,25-3,35m

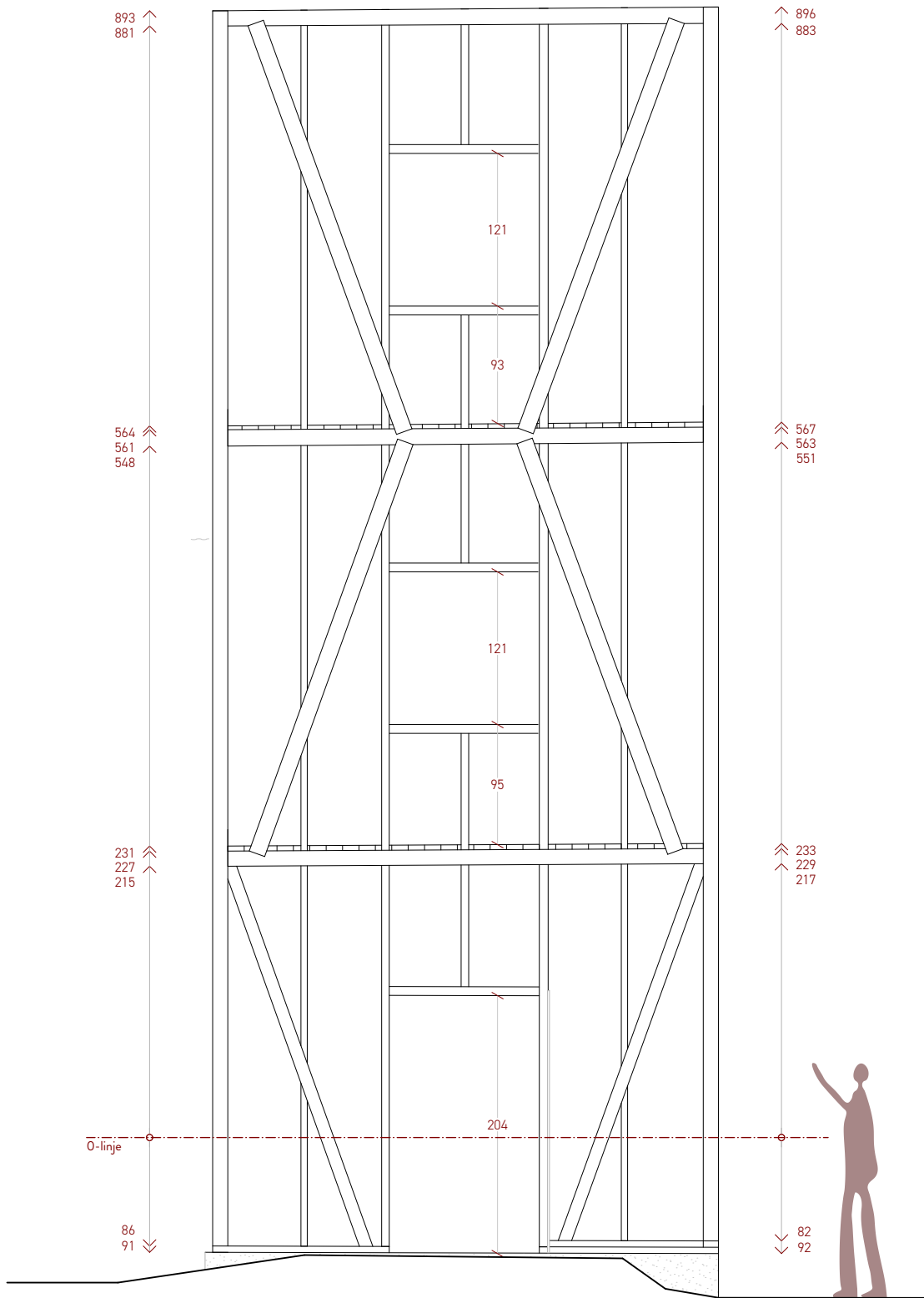
Slangetårnet har sin eneste inngang på nordsiden av bygget. Herfra kommer man inn i et lite rom med trapp opp til andre etasje, og med en dør inn til sjakten hvor man hengte brannslanger etter bruk. Sjakten er åpen opp til taket i 3. etasje. Det er kun sjakten som er kledd med innvendig panel. Bygningen er kald og ikke isolert. Den står forankret rett på betongfundamentet som også fungerer som dekke for første etasje.

Øvrige etasjer er identiske med hverandre. Disse har et toramsvindu uten midtpost

som henvender seg ut mot nord. Dekkene er av tre. Det var ikke mulig å gjennomføre en detaljert oppmåling av øvrige etasjer da dekkene var vurdert som farlige å ferdes på pga. råte.

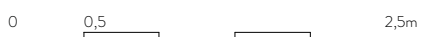
Tidligere har tårnet vært to ytterligere etasjer. Eldre tegninger viser en takterrasse på toppen av tårnet, men ingenting tyder på at denne ble bygd. Vinduene som sto i 4. og 5. etasje befant seg inni slangetårnet under oppmålingen.

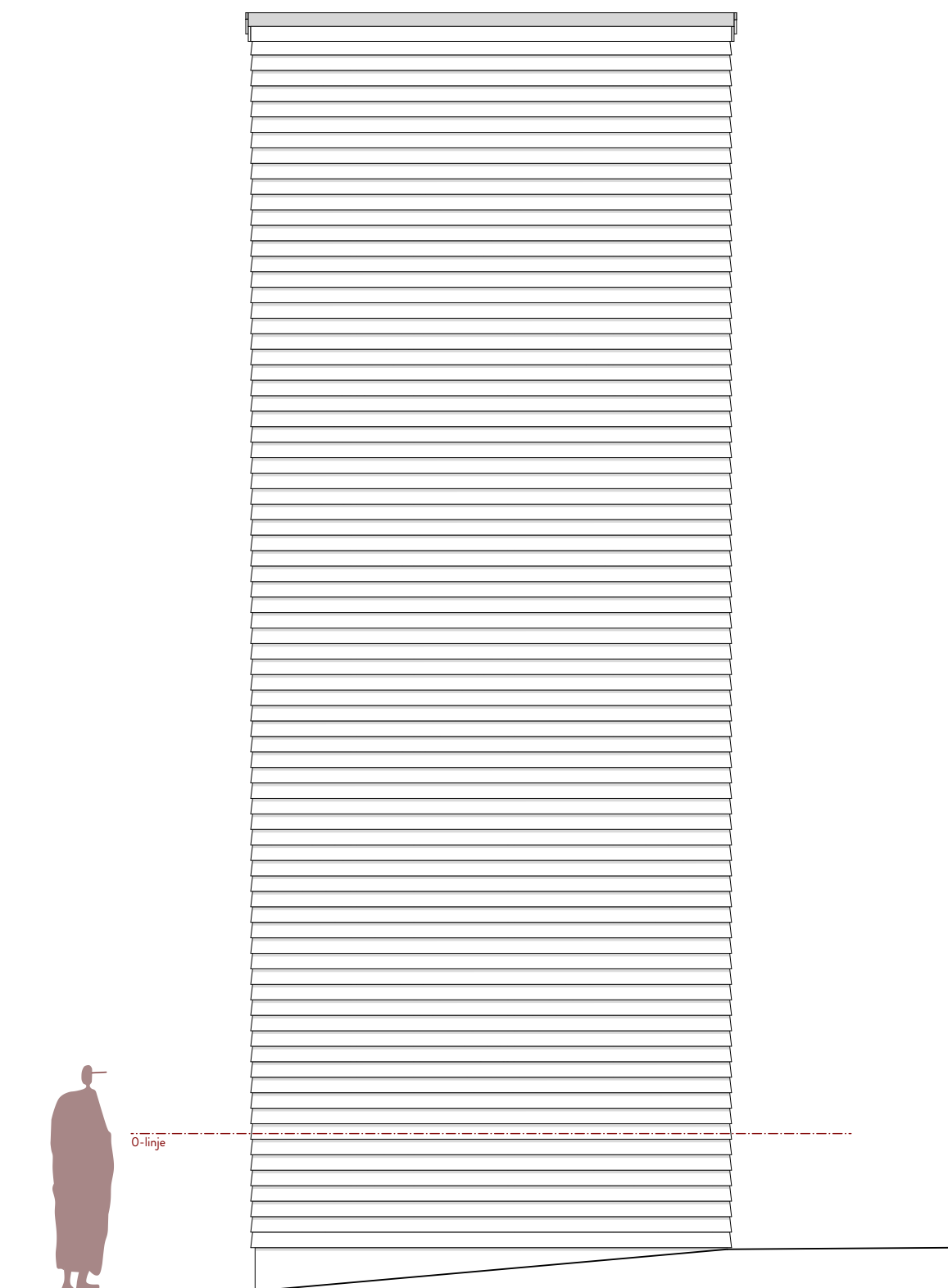

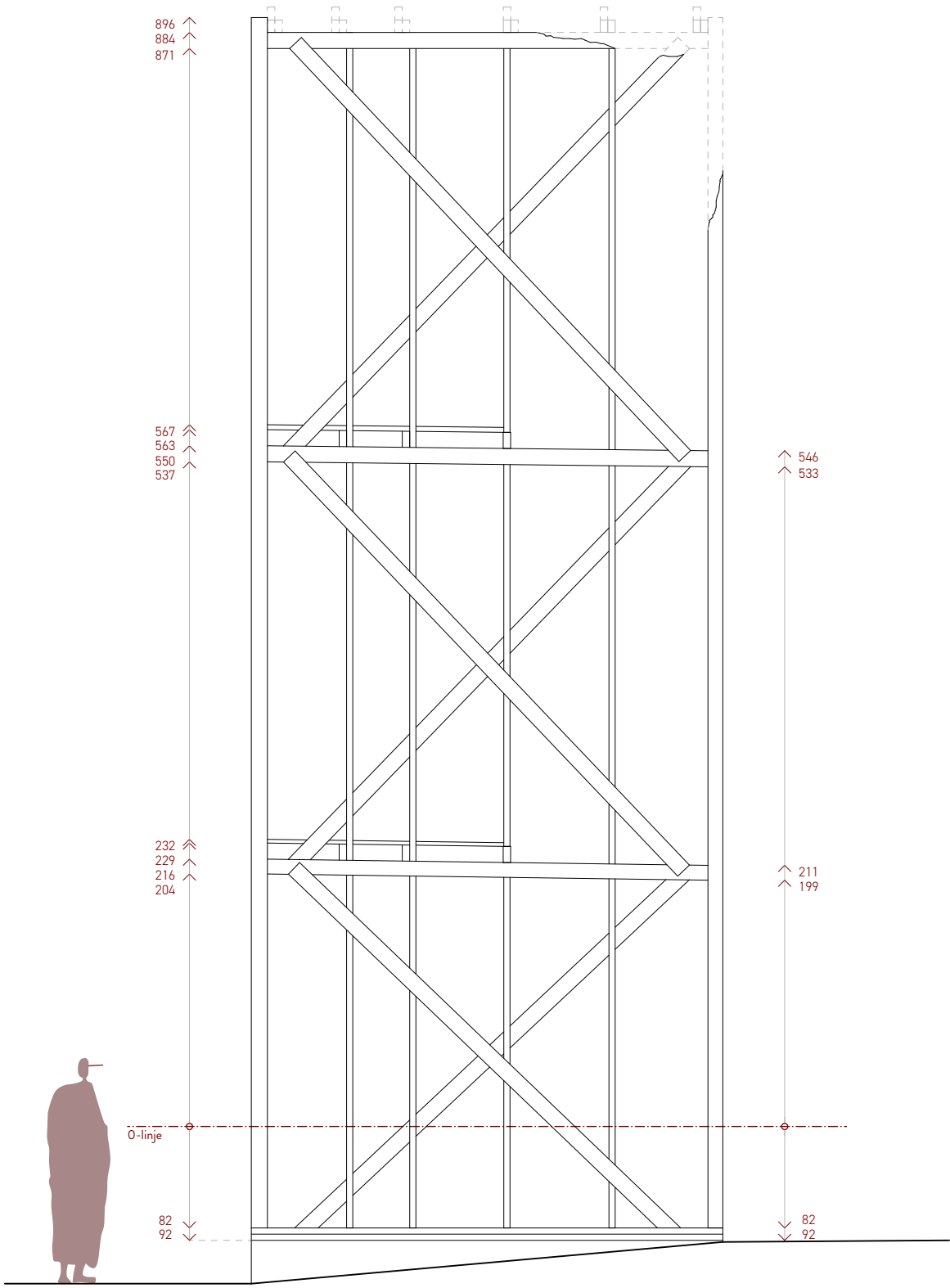

«
 Fasade nord
 Slangetårn
 1:50

»
 Oppriss konstruksjon nord
 Slangetårn
 1:50

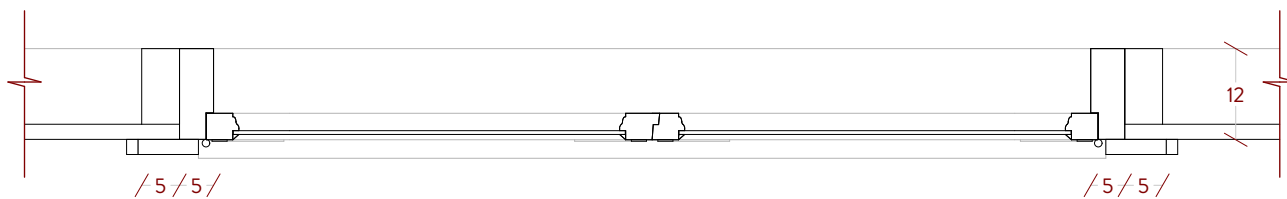
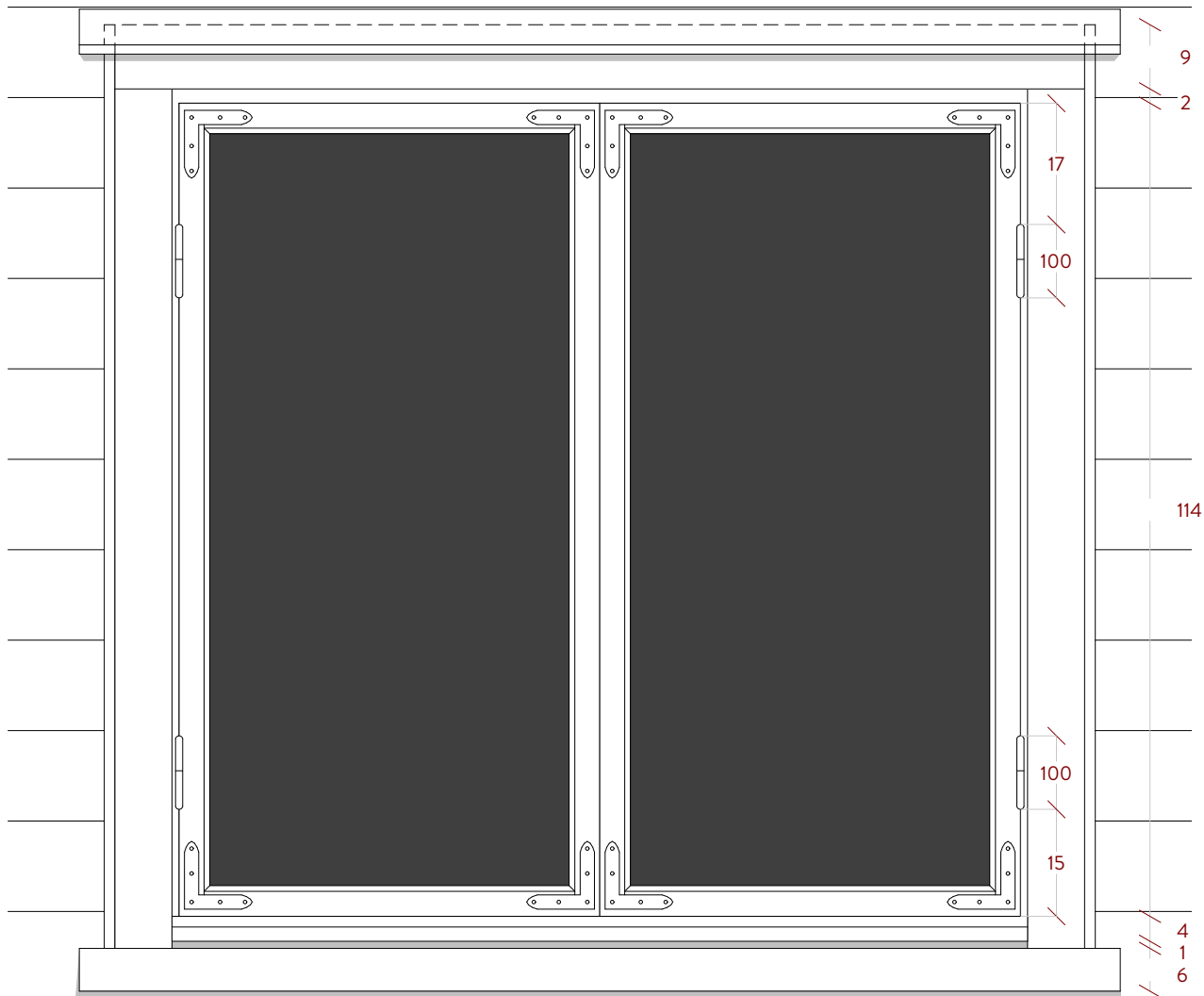

«
 Fasade vest
 Slangtårn
 1:50

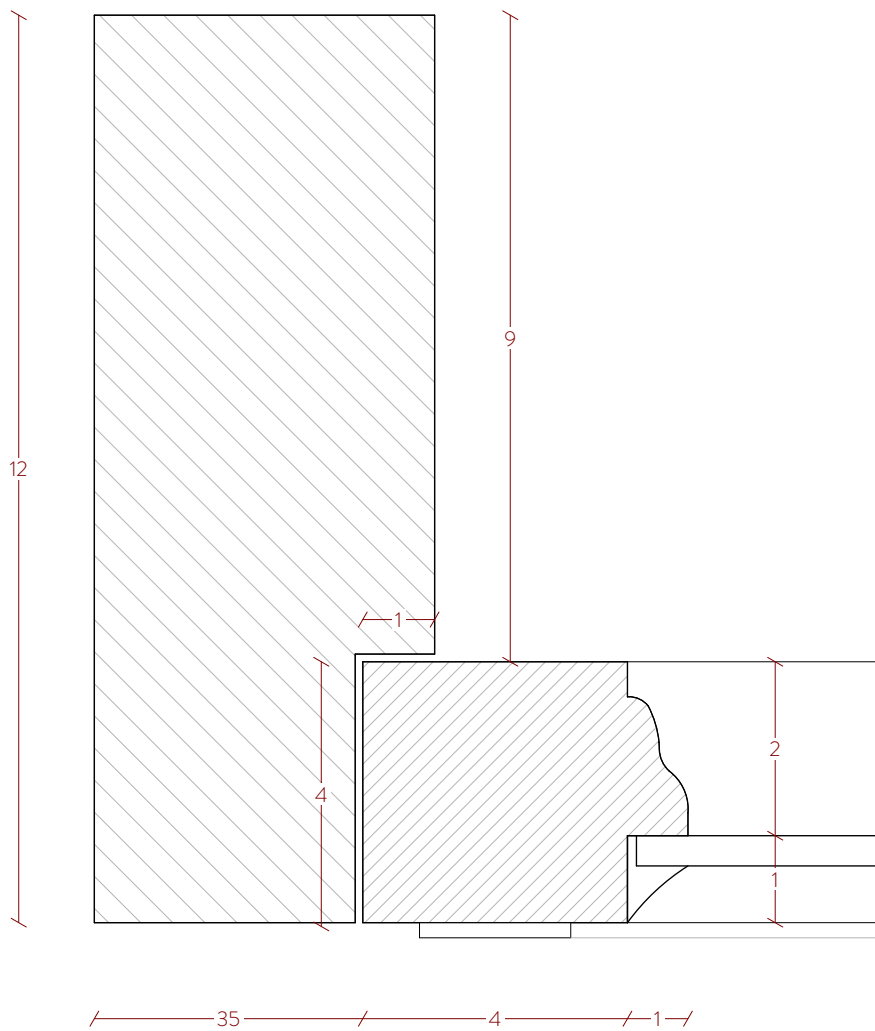
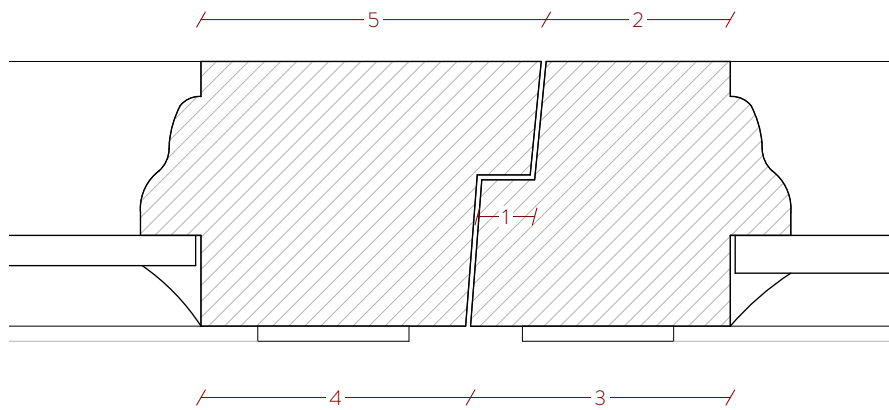
»
 Oppriss konstruksjon vest
 Slangtårn
 1:50

Vindu
1180 x 1140
(Falsmål)

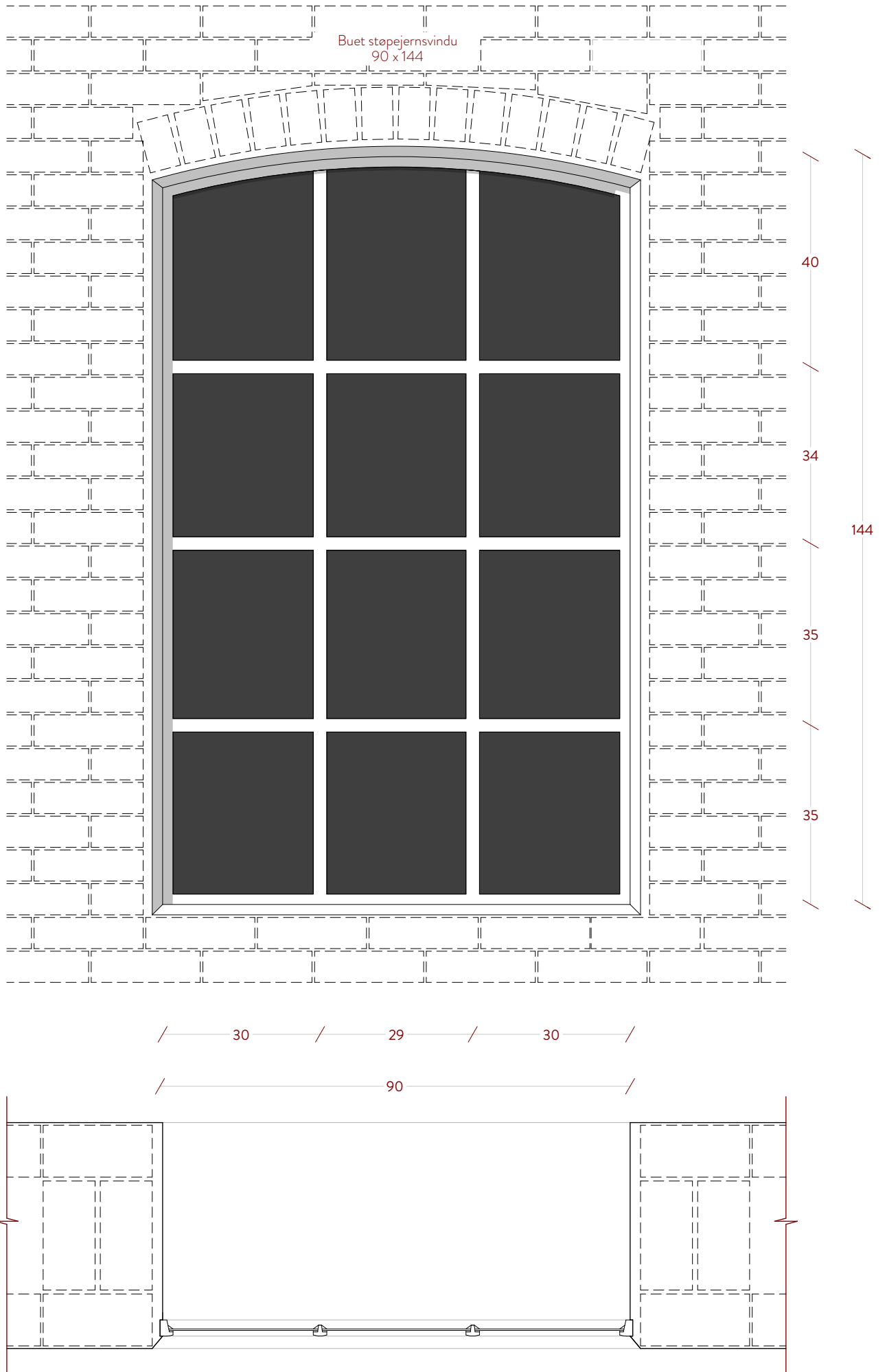

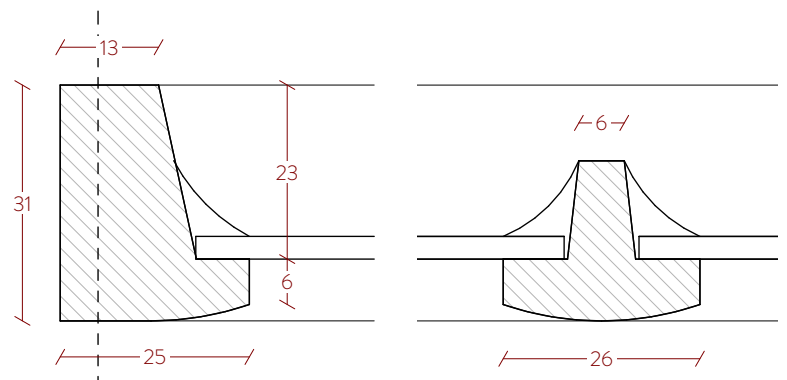
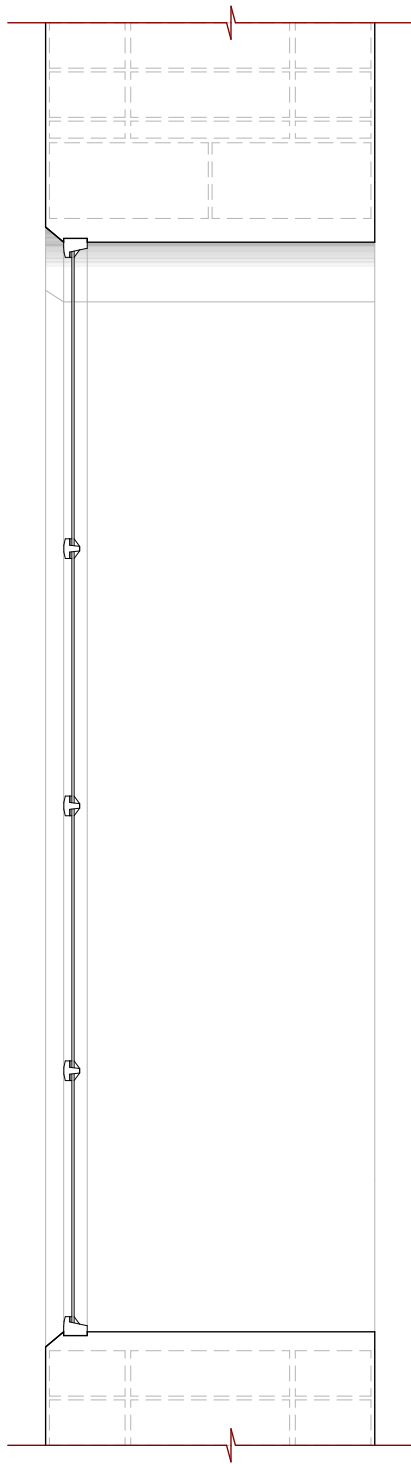

«
 Detalj toramsvindu
 Slangtårn
 1:10

»
 Detaljer toramsvindu
 Slangtårn
 1:1

0 0,1 0,5m

«
 Detalj støpejernsvindu buet
 Garasje
 1:10

»
 Detalj støpejernsvindu buet
 Garasje
 1:1

BYGNINGEN UTVENDIG

FUNDAMENTER

Murbygningen: Betongfundament. Pusset utvendig.

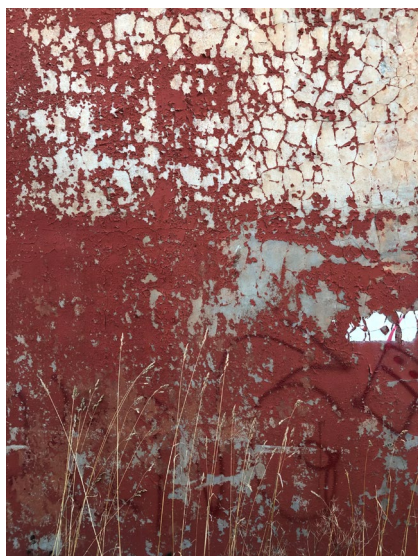
Slangetårnet: Betongfundament.

PRIMÆRKONSTRUKSJON

Murbygningen (t.v.): Teglstensvegg (hulmur). Veggene er 43 cm tykk medregnet puss.

Slangetårnet (t.h.): Trekonstruksjon (bindingsverk). Det er felt inn et andreakors i hver vegg i hver etasje. Denne er synlig fra trapperommet.

KLEDNING/OVERFLATE

Murbygningen (t.v.): Pusset teglvegg. Trolig sterk og sementholdig. Malt.

Slangetårnet (t.h.): Kombinasjon av weatherboardpanel (trykkinpregnert) og enkeltfalsset panel fra ulike tider. Malt.

VINDUER

Murbygningen har 6 stk. støpejernsvinduer. 4 stk. buede, 1 stk. rektangulær og 1 takvindu (t.v.).

Slangetårnet har 2 stk. torammsvinduer uten midtpost (t.h.). Vinduene fra den tidligere 4. og 5. etasjen lå fremdeles i slangetårnet.

KJØREPORTER

Murbygningen har 3 stk. kjøreporter, én på sørsiden og to på nordsiden. Portene består av to tredører hengslet på utsiden. Disse slår utover, men åpnes fra innsiden ved hjelp av låsen vist på bildet t.h.. Den ene porten på nordsiden er trukket ut fra vegglivet. Porten på sørsiden er kledd igjen med treplater.

YTTERDØR

Ytterdøren på sørsiden av bygget er en nyere innsatt tredør kledd med rød metallplate.

TAKKONSTRUKSJON/ TAKTEKKING

Taket består av grønne bølgeblikkplater (sinusprofil). Disse er festet rett på åsene. Taket er en ås på sperre konstruksjon. Sperrene hviler på yttervegg. Konstruksjonen ender med en knebukk. Sperrene avstives med en hanebjelke. Slangetårnet manglet tak under registreringen.

TAKRENNER OG NEDLØP

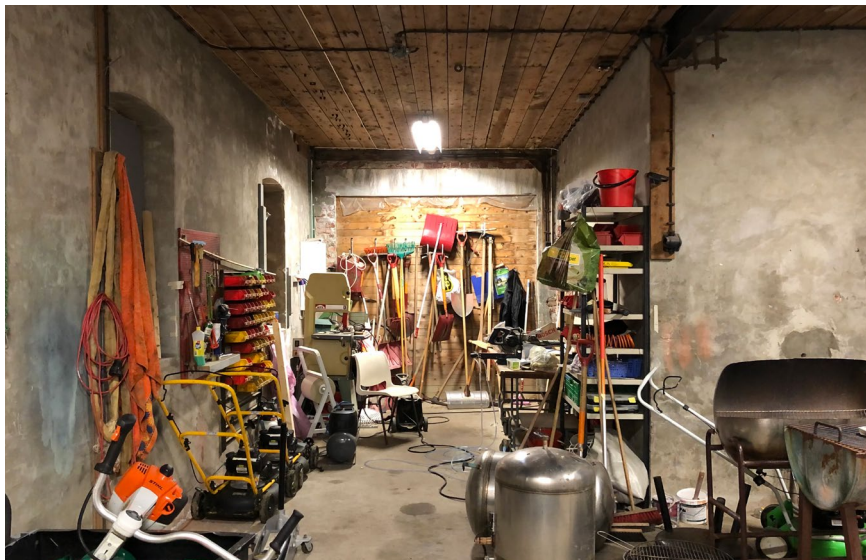
Murbygningen har takrenner og nedløp i sink. Slangetårnet ser ikke ut til å ha hatt renner eller nedløp.

»
Brannstasjonen sett fra sør.

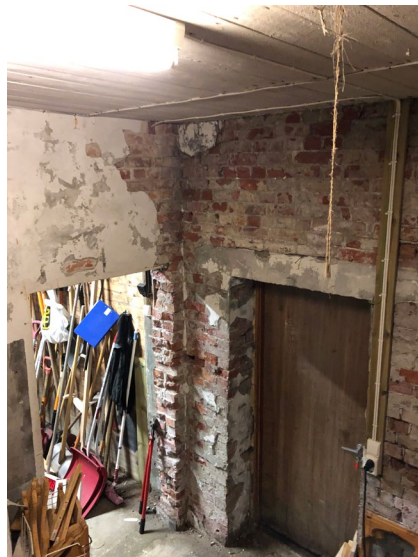
Foto: Tom-Reidar Thomasli

BYGNINGEN INNENDIG

GARASJE

Brannbilgarasjen blir i dag brukt til lager for bl.a. gressklippere og verktøy. Den benyttes også som verksted. Rommet har et muralt preg som defineres av de gråpussede veggene. De buede støpejernsvinduene er blendet, men vil kunne slippe inn en god del lys fra sør-øst. Porten på sørveggen står i akse med den ene porten på nordsiden, slik at det er mulig å kjøre gjennom bygningen uten å rygge. Begge disse er skadet og kledd med plater. Trepanel fungerer som himling. En synlig I-profil drager går i nord-sør akse midt mellom kjøreportene.

ENTRÉ

Gjennom ytterdøren på sørsiden av bygget kommer man inn til et lite rom som består av en trapp som tar deg opp til loftet, og en åpning som leder inn i garasjen. I dette rommet er det et buet støpejernsvindu. Rommet har opprinnelig hatt puss på veggene, men mot sør og vest har pussa falt av veggene. Rommet brukes som lager for dekk og verktøy.

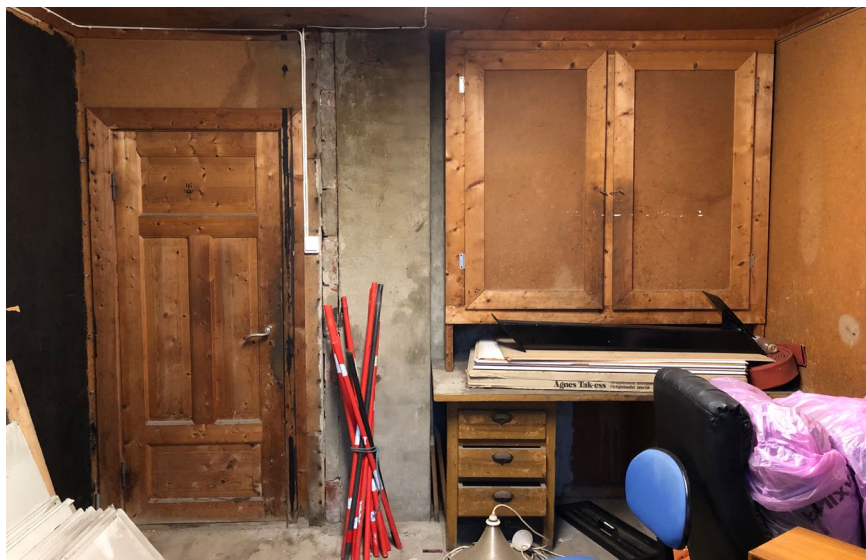
LOFT

Opp trappen fra entreen kommer man til loftet. Rommets karakter defineres av den synlige takkonstruksjonen. Bølgeblikkplatene er synlige. Rommet er høyest i midten og ved gavlveggene i sør og vest. Taket ender i en knevegg, en meter over gulvnivå. Gulvet består av trebord. I midten av loftet mot sørveggen ligger kontoret. Pipeløpet kommer opp i midten av rommet. Bare ett enkelt takvindu i støpejern slipper lys inn.

KONTOR

Kontoret er kledd innvendig med trefiberplater, og er umalt bortsett fra veggene mot vest. En større kommode (eneste faste innredning foruten noen benker) er integrert i innhuket ved pipeløpet. Det er spor etter å ha stått en peis her. Lys kommer gjennom det rektangulære støpejernsvinduet i sør.

TRAPPEROM

Idet du kommer inn trapperommet i slangetårnet møter man en dør som leder inn til sjakten og en trapp som fører opp til toppen av tårnet. Veggene er ikke panelt, så trekonstruksjonen med andreaskors er synlig hele veien opp til toppen av tårnet. De øverste etasjene er totalskadd av fukt og råte.

SJAKT

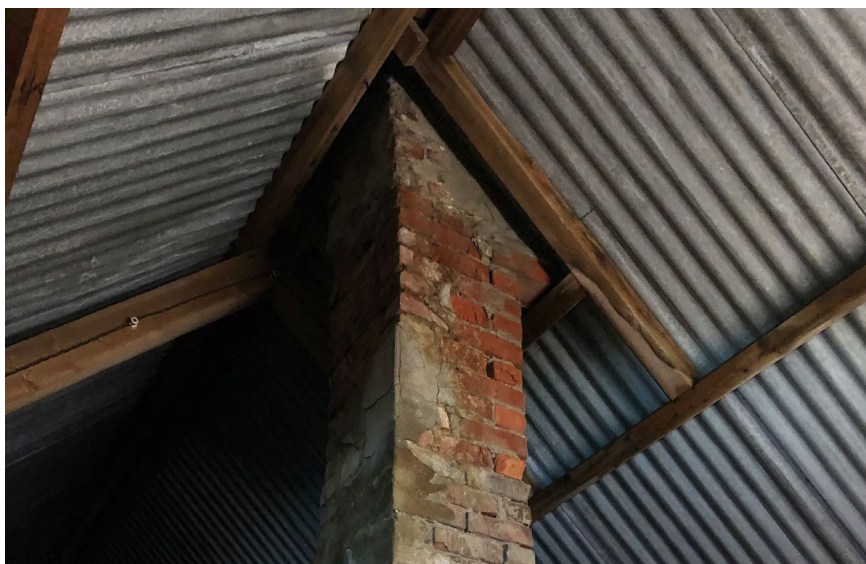
Rommet benytter tårnets fulle høyde, og er innvendig panelt med glattpanel (ikke behandlet). Rommet ble benyttet til å tørke brannslanger den gang det var 5 etasjer høyt.

DEKKER

I første etasje av murbygningen er dekket av betong. Ved den ene porten på nordsiden synker dekket mot åpningen og danner en rampe. Slangetårnet samt andre etasje av murbygningen har dekker i tre.

PIPE

Pipemuren står midt i murbygningen. I andre etasje står denne tilnærmet fritt i rommet. Den er opprinnelig pusset, men mot taket har store deler av pussen falt av. Det ser ut til å ha stått en peis på kontoret en gang i tiden.

TRAPPER

Trappene i både murbygningen og slangetårnet er enkle tretrapper, hvor hvert trinn er felt inn i vangene.

DØRER

Det er kun to innvendige dører i hele brannstasjonen. Den ene (t.v.) leder inn til kontoret, den andre (t.h.) leder inn til sjakten. Dørene er satt inn på ulike tidspunkt og er derfor av ulik type.

BYGNINGSARKEOLOGISKE SPOR

TIDLIGERE TILBYGG

Da murbygningen ble den nye brannstasjonen i Brønnøysund i 1934, ble den gamle brannstasjonen som sto lengre nede på Torvet flyttet intill den nye. Denne ble benyttet som et skur. Da slangetårnet ble bygget i 1951 bygde man det på innsiden av skuret og inntil murbygningens vestsida. Skuret måtte rives 1973 pga. lekkasjer og råteskade. Sporet etter hvor takflaten har vært kan fortsatt ses i dag. Fra innsiden av sjakten i slangetårnet kan man se et tydelig skrått spor i pussen som viser hvor taket tidligere lå intill murbygningen.

ÅPNING MELLOM ENTRÉ OG GARASJE

Før 1975-76 var det ingen forbindelse mellom "entreen" og garasjen. Entreen var egentlig et verksted som bare var tilgjengelig via utvendig dør. På midten av 70-tallet lagde brannsjefen en åpning mellom garasjen og verkstedet slik at man slapp å gå ut for hver gang man skulle mellom rommene, eller opp på loftet. Det siktes til åpningen til venstre i bildet.

VINDUER FRA TIDLIGERE ETASJER

I 1977 ble det besluttet at slangetårnet skulle kuttes ned fra fem til tre etasjer. På dette tidspunktet hadde kraftige lekkasjer i taket ført til voldsomme råteskader, og man fryktet at det ville rase ned ved neste storm. Under registreringsarbeidet ble det oppdaget at de vinduene som sto i disse etasjene fremdeles lå lagret i tårnet. Disse var i en tilstand som trolig kan restaureres. Dette betyr at det er mulig å tilbakeføre slangetårnet med et komplett sett med originale vinduer!

BRANNMELDER

På østveggen av brannstasjonen står det en liten boks med en spake i. Dette er en innretning som før i tiden ble brukt til å varsle om branntilfelle (den gang man ikke hadde telefon). Utenpå var det et glass man slo i stykker ved tilfelle brann, slik at man kunne dra i spaken på innsiden. Da ville sirene som var montert på taket av brannstasjonen ule høyt, slik at brannkorpset ble varslet og kunne komme til unnsetning.

UTSPARING TIL BRANNSENTRAL

Inne på kontoret er det et felt som ser tilsynelatende ut som et sted der det har stått en dør. Åpningen viser seg å være et spor etter et kabinett der det skulle være en brannsentral. Tidligere brannsjef kunne fortelle at denne ikke ble brukt. Sporet ser vi likevel den dag i dag.

FARGER OG OVERFLATER

Det ble gjennomført en fullstendig fargeanalyse av hele brannstasjonen ved hjelp av en NCS-fargevifte. Registreringen tok kun for seg fasade og innvendige rom. Inventar ble ikke registrert.

Eldre bakenforliggende farger ble også registrert der det var mulig, bl.a. der malingen allerede var sprukket opp, eller

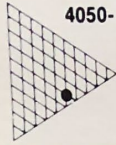
der eldre farger var synlige. Det ble kun registrert eldre malingslag på dører og porter. Inner- og yttervegger er trolig originalt fargesatt.

Alle registrerte farger vises i tabell på de neste sidene og sorteres etter eksteriør og interiør.

Nuance

4050-

4050-Y

4050-Y

4050-Y

4050-Y30R

4050-Y50R

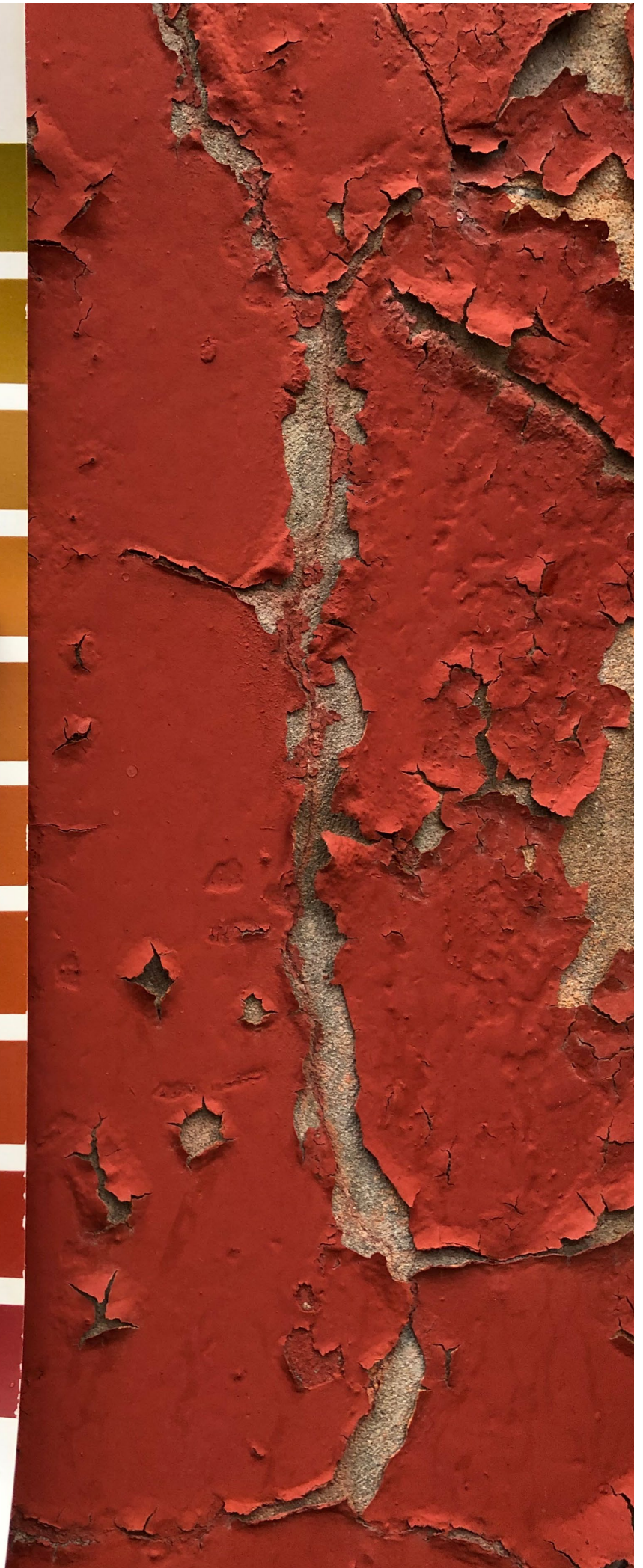
4050-Y60R

4050-Y70R

4050-Y80R

4050-Y90R

NCS
Natural Color System®

EKSTERIØR

Yttervegg, pussa tegl
NCS: 4050-Y80R

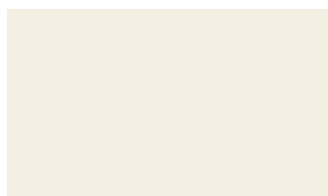

Tak, bølgeblekk
NCS: 3020-G50Y

EKSTERIØR - AKSENTFARGER

Porter
NCS: 1005-G80Y

Karm port
NCS: 0502-Y

Dør garasje
NCS: 4040-Y80R

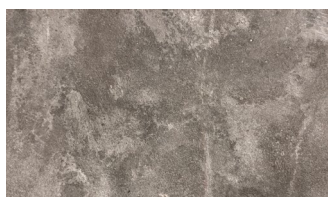
EKSTERIØR

Utvendig består brannstasjonen av en enkel fargepalett bestående av røde veggflater, grønt bølgeblikktak og hvite dører og vinduer. Fargene er trolig lik slik som da bygget sto nyoppført.

Ytterveggen er pusset, og angivelig malt med organisk maling. Fargene er sentral i det helhetlige arkitektoniske uttrykket og fremhever de rene, glatte flatene til bygget. På sørveggen har mye puss og maling forvitret, med stor og negativ påvirkning for det rene flate vegglivet.

Bølgeblikktaket er også kraftig misfarget av rust, og har blitt gradvis mer rust-rød enn grønn. Grønnfargen komplementerer harmonisk med den kraftige rødfargen.

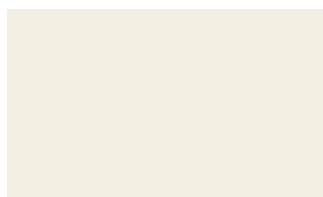
INTERIØR - GARASJE

Innervegg, pusset, umalt
NCS: 4502-Y

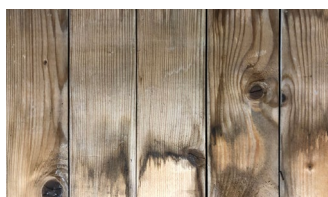
Innervegg, pusset, malt
NCS: 1005-Y20R

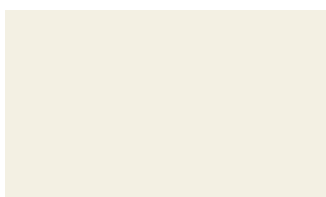
Innervegg, pusset, malt #2
NCS: 0502-Y

Innervegg, eksponert tegl
NCS: 5030-Y70R

Himling, umalte bord
NCS: -

Himling, malte bord
NCS: 0502-Y

Trapp garasje
NCS: 4005-G20Y

Dør garasje, innvendig, tre
NCS: 4020-Y30R

Porter innvendig:
NCS: 1005-Y20R

Taksperrer, behandlet:
NCS: 6020-Y50R

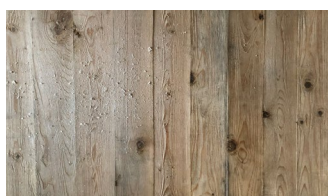

Tak, blikktak, underside
NCS: 4502-B

Innervegg kontor, trefiberplate:
NCS: 4030-Y30R

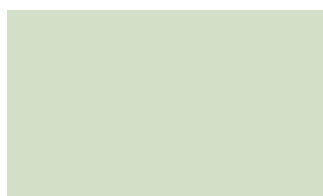
INTERIØR - SLANGETÅRN

Innervegg tårn, trepanel
NCS: -

Innerdør tårn, malt, side 1:
NCS: 3060-Y20R

Innerdør tårn, malt, side 2:
NCS: 1010-G30Y

Innerdør tårn, innerste strøk
NCS: 4040-Y70R

INTERIØR

Innvendig er det materialets egenfarge som dominerer, både i garasjen og i slangetårnet. Samtlige vegger mot yttervegg er pusset og ikke malt. Eneste unntaket er rommet i sørvestlig hjørne av garasjen i første etasje som er hvitmalt. Her er også trappen malt.

Skadene på sørveggen har også hatt sin påvirkning på innsiden. Her har den innvendige pussen falt av, og gjør at den røde teglsteinen står eksponert.

I andre etasje er taksperrene et godt synlig arkitektonisk element. De har en mørk brun egenfarge.

Slangetårnet har også ubehandlede veggflater på innsiden. Kun døren mellom trapperommet og sjakten er malt, hvor den er malt okergul mot trapperommet og bortimot turkis på den andre siden. Eldre malingslag er synlig på denne døren, og tyder på at den har vært rød på begge sider tidligere.

TEKNISK TILSTAND

Formålet med analysen var å få en bedre oversikt over vesentlige skader, evt. feil og mangler med bygningen, og dermed etablere en bedre forståelse av eventuelle fysiske problemer bygningen har.

Analysen omhandler derfor kun visuelle kontroller, og det ble ikke gjort noen undersøkelser med destruktive metoder. Fuktmåler ble benyttet til å kontrollere enkelte bygningskomponenter, men fuktregistrering var ikke en prioritert oppgave da det foreligger tidligere rapporter som tar for seg denne problemstillingen. Det ble heller ikke tatt ut laboratorieprøver til dette formålet.

Undersøkelsen omfatter alle de viktigste bygningsdelene. Analysenivået tilsvarer nivå 1 etter NS 3424, mens referansenivået

er lagt tilnærmet slik at TGO tilsvarer dagens standard. I og med at dette er en studentoppgave er det et poeng å stille seg friere til TEK17, og fokusere på aspekter som antikvariske forhold, miljø og estetikk i tillegg til den bygningstekniske tilstanden.

I og med at garasjen og slangetårnet er såpass ulike i konstruksjon og materialitet, er det hensiktsmessig å skille de to fra hverandre i tilstandsvurderingen. I første omgang ble kun slangetårnet registrert.

Det som ikke ble kontrollert under registreringen var drenering, piper, brannslukninganlegg, elkraftanlegg og VVS.

TG0

TG1

KG1

TG2

KG2

TG3

KG3

TILSTANDSGRAD OG KONSEKVENSGRAD

Tilstandsanalysen er innarbeidet inn i et registreringsskjema. Denne tar for seg bygningsdeler, tilstand, årsak, bevaringsverdi, og mulige tiltak. Hver bygningsdel blir gitt en tilstandsgrad (TG0-TG3) samt en konsekvensgrad (KG1-KG3).

TG0 er selve referansenivået, mens TG2 tilsvarer avvik som bør lukkes med planlagt vedlikehold, og TG3 tilsvarer avvik som må lukkes umiddelbart (jmfør byggforsk).

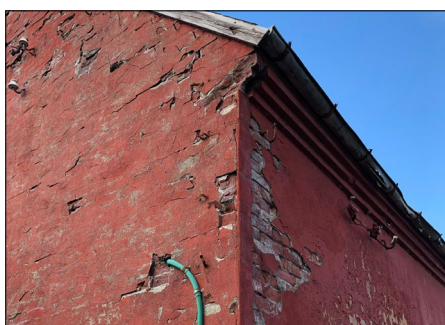
Konsekvensgraden er vurdert etter hvilke konsekvenser som har inntruffet, samt konsekvenser som kan skje i fremtiden. Laveste konsekvensgrad er KG1, mens høyeste er KG3.

GARASJEN

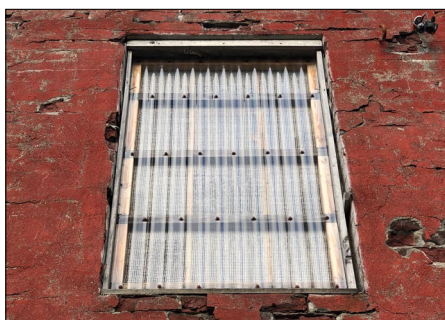
FUNDAMENT

Betong. Rødmalt i ett med fasadeliv.

YTTERVEGGER OG PRIMÆRKONSTRUKSJON

Pusset teglsteinsvegg. Trolig hulmur. Langveggene og nordlig vegg har murgesims med 12 cm utspring. Malt. Sørveggen har en nyere 1/2-teglsteinsforblending på utsiden.

VINDUER

Blendet støpejernsvinduer. 3 stk. på østsiden, og 1 stk. på vestsiden. Disse er buede i topp. 1 stk. på sørsiden, samt 1. stk. takvindu på nordsiden. Disse har rektangulær form. Totalt 6 stk.

YTTERDØRER/PORTER

3 stk. kjøreporter i tre. Sidehengslet, slår utover. Den ene står i sør, de to andre i nord. Den i sør er kledd igjen med plater. Den ene porten i nord er trukket ut i fasadelivet. Denne er kledd med plater på innsiden. Alle portene er malt hvite. En enkelt inngangsdør i tre står på sørsiden av bygget. Denne har en rød metalplate som beskytter dørbildet på utsiden.

INNERVEGGER BÆRENDE

Teglsteinsvegg. Pusset. Malt hvit noen steder.

TILSTAND

TG1

Ingen synlige skader. Slitt på enkelte steder og tildekt av skitt. Maling har flasket av. Vegetasjon vokser tett mot fundament.

TG3

Nordre og østre side av bygget er stort sett i god stand, foruten malingsflask. Hele sørveggen og hjørnene er i svært dårlig stand. Her har puss og maling falt av på mange steder. Teglsteinen er også sprengt i stykker flere steder.

TG3

Samtlige vinduer, foruten takvindu er fullstendig tildekket og ikke tilgjengelig for vurdering. Vindu på sørsiden er bare tildekket på utsiden. Denne har knust glass, synlige fukstskader og vekst av gress i vinduskarm.

TG3

Samtlige porter er kraftig råteskadet, spesielt den som er trukket ut i vegglivet. Den i sør kunne ikke kontrolleres, men er trolig i samme forfatning. Hengslene lider av rust. Maling har flasket av. Inngangsdøren er i grei forfatning.

TG3

Pussen er stort sett fin på mange av veggene, men i sør har mesteparten av puss falt av. Det samme gjelder vestveggen, men i mye mindre grad.

ÅRSAK

Beplantningen holder godt på fuktigheten og kan skade fundamentet. Ødelagt takrenne bidrar til kontinuerlig vannsprut oppover fundament og vegg.

Sørsiden er den mest værutsatte siden i Brønnøysund. Frostsprengning er trolig årsaken til forfallet. Forblendingen på sørsiden kan ha bidratt til å gjøre problemet større. Mangel på takrenner bidrar til slitasje. Malingstypen er ikke kontrollert, men kan ha innvirkning dersom den er for tett.

Vann har kommet inn gjennom de knuste vinduene. Dette bidrar til frostsprengning i fasaden, fuktskader innvendig, og vekst av gress inni selve bygningen.

Portene lider av manglende vedlikehold. Porten som er trukket ut av veggen er ekstra eksponert for vær og vind.

Sørveggen ser ut til å ha et gjennomgående fuktproblem. Pussen har sprukket opp og latt mer vann trenge inn. Vinduet på sørveggen er heller ikke tett. Vann som fryser vil sprengne både stein og puss.

BEVARINGSVERDI

Fundamentet er trolig originalt, og fungerer til dagens bruk. Det er i liten grad bevaringsverdig.

Bygningen er trolig Brønnøysund sin første bygning i tegl, og har sånn sett høy historisk verdi. Tegl er et bestandig materiale, og kan med riktig vedlikehold vare hundrevis av år.

Støpejernsvinduene er originale og bevaringsverdige. De utgjør en viktig del for det helhetlige arkitektoniske uttrykket. Vinduene har et slankt og flott uttrykk.

Portene er på mange måter det som gjør at bygningen leses som en brannstasjon. I tillegg ser de ut til å være originale. Den som stikker ut av vegglivet er trolig nyere, men den kan ha blitt bygd av gjenbrukte materialer. Disse har høy bevaringsverdi. Ytterdøren på sørsiden er av en nyere type, og spiller lite på lag med resten av arkitekturen. Denne har lav bevaringsverdi.

Overflatene er enkle, men dette gjenspeiler også den bruken som har vært på innsiden. Dette er en kvalitet som i utgangspunktet bør få bli.

MULIGE TILTAK

KG2

Fjerne årsaken til fuktigheten, altså skifte ut takrenne og luke vegetasjon. Drenerende tiltak bør vurderes.

KG3

Fjerne årsaken til fuktigheten, altså skifte ut takrenne og luke vegetasjon. Tiltak bør gjøres for å få veggflaten difusjonsåpen. Forblendingen på sørsiden bør fjernes.

KG3

Alle vinduene, foruten takvinduet ser ut til å være modne for restaurering. Det er viktig at de blir restaurert etter antikvariske prinsipper for å ivareta autentisiteten og det slanke uttrykket.

KG3

Portene bør settes i stand slik de opprinnelig var. Dersom de må erstattes bør de bygges etter originalt utseende. Deler som ikke er ødelagte bør gjenbrukes. Vegetasjon ved portene bør lukes.

KG3

Det gjennomgående fuktproblemet på sørveggen må fikses før man pusser veggene på innsiden. Mindre utsatte vegger pusses der det er behov.

GARASJEN

DEKKER

Første etasje: Betongdekke.
Andre etasje: Tredekke (trolig stubbloft).

TAKKONSTRUKSJON

Åstak på sperrer. Ender opp i knevegg.

TAKTEKKING

Bølgeblikkplater (sinusprofil). Grønnmalte.

TAKRENNER OG NEDLØP

Sinkrenner og nedløp.

TRAPPER

Tretrapper. Gråmalt.

TILSTAND

TG2

Betongdekket har ingen nevneverdige skader, men var unormalt fuktig under registreringen. Tredekket hadde flekkvise fuktskader.

TG2

Takkonstruksjonen er stort sett i god behold. Det er tegn til råte på åsene i møte med sørveggen. Hull i taket gjør derimot takkonstruksjonen utsatt under regnvær. Gradsperren like ved trappeoppgangen er spesielt utsatt.

TG3

Taket har flere hull og lekkasjer. Platene har store problemer med rust.

TG3

Samtlige renner er deformerte eller har rifter som gjør at de ikke fungerer.

TG2

Trappen opp til loftet har flere trinn som begynner å bli slitne og gir etter. Malingen er borte i trinnene.

ÅRSAK

Fukt i betongdekket kan skyldes dårlig drenering. Fuktskadene i andre etasje skyldes flere små hull i taket hvor vann drypper ned på gulvet.

Vann trenger inn mellom hull i takplatene og enkelte steder er derfor utsatte. Selv om konstruksjonen blir fuktig, bidrar lufttigheten på loftet til at den får tørke.

Lider av manglende vedlikehold. Årsaken er trolig værpåkjenninger over tid.

Manglende vedlikehold har trolig ført til at disse har blitt ødelagte av vær og vind over tid.

Normal slitasje. Manglende vedlikehold.

BEVARINGSVERDI

Dekkene i seg selv har ingen bevaringsverdi, men har fremdeles høy bruksverdi.

Takonstruksjonen opptar hele loftsetasjen og setter et spesielt og luftig preg på rommet. Materialene som er brukt er relativt slanke og fint satt sammen. Det er ikke så ofte man kommer så nært på en slik type takkonstruksjon. Denne har høy bevaringsverdi.

Det lette grønne bølgeblikktaket komplementerer den røde og murale fasaden enkelt og harmonisk. Det kan se ut til at fargen har vært sånn siden den ble oppført, og er dermed bevaringsverdig.

Takrennene og nedløpene har ingen påfallende bevaringsverdi. Det er likevel viktig for det glatte og rene fasadeuttrykket at disse er pent montert og skaper et fint bånd ved gesimsen.

Trappen har ingen påfallende bevaringsverdi, men bør i utgangspunktet tas vare på pga. bruksverdien den fremdeles har.

MULIGE TILTAK

KG3

Drenerende tiltak bør vurderes. Hullene i takplatene bør tettes, evt. skiftes ut med identiske plater.

KG2

Hullene i takplatene bør tettes, evt. skiftes ut med identiske plater.

KG3

Plater som er ødelagte bør repareres eller skiftes ut med identiske plater.

KG3

Disse bør skiftes ut med nye sinkrenner.

KG2

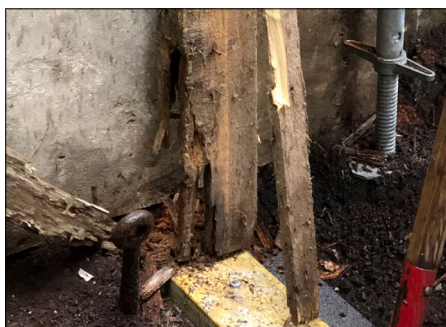
Skifte ut slitne trinn med nye. Kan males på nytt. Den har ikke rekkverk noe som bør vurderes ved fremtidig bruk.

SLANGETÅRN

FUNDAMENT

Betong.

YTTERVEGGER OG PRIMÆRKONSTRUKSJON

Horisontalt liggende kledning (weatherboard-kledning) av ulik materiale og utforming. En variant er trykkimpregnert. Ikke isolert. Lasten bæres av 4 stolper 13x12 cm i hvert hjørne. Lasten går ned på svill som står forankret i fundamentet. Konstruksjonen avstives med andreskors. Rødmalt kledning.

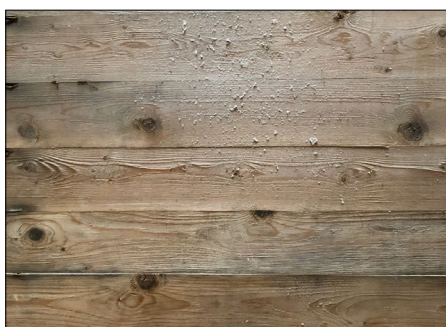
VINDUER

Toramsvindu, sidehengslet. Hvitmalt. Kittet. Ingen sprosser eller midtpost.

YTTERDØR

Enkel dør i tre. Utadslående. Utvendig hengslet. Malt.

INNERVEGGER

Liggende panel (kun i sjakten). Ubehandlet.

TILSTAND

TG1

Ingen vesentlige skader. Slitt på enkelte steder og tildekt av skitt. På sørsiden flukter bakken nesten med overkant fundament.

TG3

Ulik tilstand. Kledning opp mot taket samt mot bunnsvill var råteskadet. Selve bunnsvillen var helt ødelagt. Panel i mellom hadde ingen synlige skader foruten malingsflass. Sørveggen hadde flere symptomer på slitasje. Panel og svill var under utskifting under registrering.

TG3

Ramme og karm er stort sett i grei forfatning. Målte kun 13 % fuktighet. Maling har flasset av. Samtlige ruter var knust. Ellers normal slitasje.

TG2

I grei stand. Stort sett normal slitasje. Er slått i stykker nederst til venstre. Døren mangler håndtak.

TG2

Noen tegn på fuktskader. Ellers ingen vesentlige skader. Noen enkeltbord bærer tegn på råte.

ÅRSÅK

Selv om fundamentet ikke tar direkte skade av terrenget som ligger for høyt, bidrar det til at nedre del av ytterkledningen samt bunnsvillen ligger fuktig. Dette har bidratt til at bunnsvillen har blitt totalskadd.

Taket skal ha vært ikke-fungerende i 10-20 år. Dvs. kledningen har stått fuktig i lang stund. Terreng som tangerer kledningen i bunn samt vann som renner ned på innsiden fra taket er sannsynlig årsak til råteskadene vi ser i bunn.

Rammene så ut til å være lagd av trevirke av god kvalitet. Siden tårnet ikke er klimatisert bidrar det til at vinduene får stå å tørke i trekken. Knuste ruter skyldes muligens hærverk, da det er spor etter klinkekuler, steiner ol. innenfor vindusåpningen. De knuste vinduene har bidratt til å fremskynde råteskade på innsiden.

Skadene på døren er stort sett kosmetiske og vil derfor primært trenge nytt malingsstrøk. Skaden nede til venstre skjedde under pågående istandsettelsesarbeid. Mangel på dørhåndtak er uvisst.

Skadene ser ut til å være forårsaket av det åpne taket, og av vannet som legger seg på dekkene.

BEVARINGSVERDI

Fundamentet er trolig originalt, og fungerer til dagens bruk. Er i liten grad bevaringsverdig.

Kledningen er skiftet ut sporadisk og er av ulik kvalitet, virke og profil. Noe kan tenkes å være originalt. Konstruksjonen er helt unik, og kan ses fra innsiden av bygningen. Denne har en høy verneverdi.

Vinduene er trolig originale, og er i særdeles god stand til tross for slitasjen. Denne type vindu er stort sett lett å vedlikeholde og restaurere. Glasset kan relativt enkelt kittes på nytt. I og med at vinduene er sidehengslede kan de benyttes som rømningsvei. Bruksverdi så vel som bevaringsverdien er således høy.

Døren kan se ut til å være original. Typen er svært enkel og består kun av plank avstivet med kryss på innsiden. Den har på den måten en høy bruksmessig verdi, og kan svært enkelt repareres for å ivareta det autentiske utseende til tårnet. I seg selv er den ikke særlig bevaringsverdig.

Panelet i sjakten er trolig original. Panelet i seg selv er ikke særlig bevaringsverdig, men er i stor grad historiefortellende og forteller mye om bruken på innsiden. Hensikten med å kle sjakten kan se ut til å være for å gjøre forholdene bedre til å tørke brannslangene. Som helhet er derfor panelet bevaringsverdig.

MULIGE TILTAK

KG3

Terrenget bør senkes slik at det er minst 10-20 cm klaring mellom bakke og kledning.

KG3

Terrenget bør senkes slik at det blir minst 10-20 cm klaring mellom bakke og kledning. Taket må settes i stand. Råteskadet virke bør laskes etter samme prinsipp og virke som original konstruksjon. Takrenner bør etableres.

KG3

Vinduene både kan og bør restaureres. Det samme gjelder omrammingen. Kitting er en relativt enkel prosess, og er lett å vedlikeholde for fremtiden. Vinduene bør males med linolje- eller komposisjonsmaling for å gjøre dem difusjonsåpne.

KG1

Døren bør males med linolje- eller komposisjonsmaling for å gjøre den difusjonsåpen. Skaden nederst bør repareres. Dørhåndtak bør tilbakeføres.

KG1

Skadet trevirke bør skiftes ut, og friskt panel bør få stå og tørke. Taket må derfor være i orden.

SLANGETÅRN

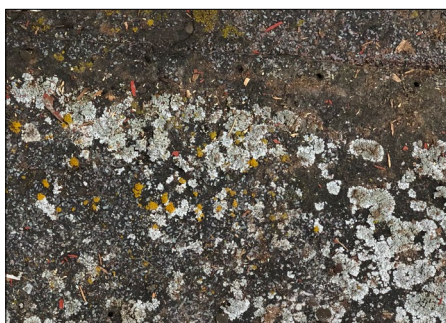
DEKKER

Tre. Bjelker og gulvplank. Ubehandlet.

TAKKONSTRUKSJON

Revet på registreringstidspunkt, men har vært saltak.

TAKTEKKING

Revet på registreringstidspunkt, men har hatt asfalttekkning.

TAKRENNER OG NEDLØP

Ingen.

TRAPPER

Tretrapper. Ubehandlet.

TILSTAND

TG3

Dekkene er kraftig råteskadet. Både bjelker og gulvplank er skadd i samtlige etasjer. Det er ikke forsvarlig å ferdes på dekkene.

TG3

Takkonstruksjonen var fullstendig revet på registreringstidspunkt. Den var i en slik forfatning at man kunne rive den i stykker med håndkraft.

TG3

Taket var borte under registreringen.

TG3

TG3

Særdeles slitne etter å ha stått fuktig i lang tid. Flere tegn til råte.

ÅRSAK

Ødelagt tak og knuste vinduer har latt vann sive inn i over en lengre periode med alvorlige konsekvenser.

Ødelagt tak og knuste vinduer har latt vann sive inn i over en lengre periode med alvorlige konsekvenser.

Ukjent.

-

Ødelagt tak og knuste vinduer har latt vann sive inn i over en lengre periode med alvorlige konsekvenser. Trappene har imidlertid hatt muligheten til å tørke i trekken.

BEVARINGSVERDI

Dekket i seg selv er ikke bevaringsverdig, men tar del i en konstruksjon som har høy verneverdi.

Taket er ikke originalt. Tårnet ble redusert fra fem til tre etasjer på slutten av 70-tallet, og det ble da lagt nytt tak over tårnet. Siden det nye taket åpenbart ikke har fungert er det ikke hensiktsmessig å tilbakeføre dette. Det vil være mer hensiktsmessig å tilbakeføre til den opprinnelig høyden med tak som tilsvarer det originale.

Ingen.

-

Trappen er trolig original, og det er et viktig element i tårnet. I seg selv har den ikke særlig bevaringsverdi.

MULIGE TILTAK

KG3

Dekkene med bjelker må trolig skiftes helt ut, etter anitkvariske prinsipper.

KG3

Taket må skiftes ut i sin helhet, og tekkes slik at ikke samme problem oppstår. Det vil være ideelt å etablere nedløp for vann.

KG3

Nytt prinsipp for tekking av taket bør vurderes.

KG2

Takrenner og nedløp bør etableres for å unngå unødvendig slitasje på yttervegger.

KG3

Trappene bør repareres ved behov. Den har ikke rekkverk noe som bør vurderes ved fremtidig bruk.

VERDIVURDERING

Aldersverdi

Brannstasjonen ser ut til å ha de aller fleste originale bygningskomponenter og strukturer bevart. Murbygningen er stort sett uendret noe som gjør den i stor grad autentisk. Bygningen sies å være Brønnøysunds aller første murbygning, og er dermed også den eldste. Bygget er den tredje brannstasjonen som har stått i Brønnøysund, men ingen av de eldre stasjonene eksisterer i dag. Dette gjør den også til Brønnøysunds eldste brannstasjon. De gjenstående etasjene i slangetårnet (før reparasjonsarbeidet høsten 2019) er stort sett uendret siden den ble oppført, men er tydelig preget av forfall.

Historisk verdi

Gamle hus forteller sin historie til oss, minner oss om tider som har gått, og knytter oss sammen med de som brukte huset før oss og de som kommer etter. Husets evne til å fortelle sine historier ligger i dets materialer, overflater og detaljer – spor av levd liv og svunne tider. Denne egenskapen er sårbar og kan lett gå tapt gjennom omfattende endringer.” (Eir Grytli: “Fiin gammel aargang” Sintef 2004)

Som nevnt tidligere har garasjen (murbygningen) høy grad av autenticitet, da den ikke er særlig forandret siden den ble oppført. Vinduene, de fleste portene, den synlige takkonstruksjonen, trappen, gulvplankene og fargen er opprinnelige elementer i bygget. Dette bidrar til at bygget lett leses som brannstasjon, selv 40 år etter at brannvesenet flyttet ut.

Norsk brannvernshistorie er en svært betydningsfull historie, spesielt for norske trebyer. Brann er noe av det mest

katastrofale en by i tre kan stå overfor, og derfor har Brønnøysund på lik linje med de andre byene vært avhengige av sitt lokale brannkorps.

Anekdoteverdi

Brannstasjonen har stått i sentrum for flere begivenheter i Brønnøysund gjennom tidene. Torvet foran stasjonen har vært hyppig brukt til store og små arrangementer, alt fra sirkus, tivoli, dans og 17. mai feiring. Selv om bygget i seg selv ikke har huset disse aktivitetene har stasjonen vært viktig når det kommer til å definere Torvet som et sted. Brannvesenet hadde også i sin tid slukningsøvelse på Torvet.

Symbolverdi/identitetsverdi

Symbolverdien og identitetsverdien til brannstasjonen er knyttet nært sammen, og slås sammen til ett punkt.

Brannstasjonen har flere trekk ved seg som bidrar til å gi Sørbyen den særegne karakteren den har. Slangetårnet er et monument som er lett gjenkjennelig og skiller seg ut på avstand. I en bysammenheng er monumentene viktige for å kunne orientere seg. På denne måten former de også identiteten til et sted. Brannstasjonen skaper også en opplevelse av kontinuitet som følge av at den har fått stått der på sin prominente plass helt siden den ble bygd.

Forekomstverdi

Brannstasjonen har flere sider ved seg som gjør den til et sjeldent stykke kulturminne i byen, men også i regionen. Den er en av svært få brannstasjoner med slangetårn i Nordland. Slangetårn som arkitektur har hatt en relativt kort levetid, da det ikke

var nødvendig å bygge disse etter at man begynte å bruke syntetiske brannslanger. Dette gjør slangetårnet uhyrlig sjeldent.

I Brønnøysund finnes det heller ikke mange bygninger med bærende yttervegger i tegl. Brannstasjonen står ved inngangen til Sørbyen, altså den historiske trehusbyen, og skiller seg således ut med sitt murale uttrykk. I tillegg har bygningen flere eldre bygningskomponenter og detaljer som forekommer sjeldent i byen. Deriblant støpejernsvinduer, gesimsutspring, sidehengslede kjøreporter og tomramsvinduer uten midtpost.

Bruksverdi

Bygningen har til tross for kraftig forfall fått lov til å bli stående akkurat som den er siden slangetårnet ble halvert på slutten av 70-tallet. De store kjøreportene, og den gode takhøyden har gjort at bygningen har vært egnet til å lagre større ting som bl.a. traktorklippere, verktøy og møbler. I og med at bygget er et kaldt bygg blir bruken begrenset til aktiviteter som krever fysisk aktivitet utenfor sommerhalvåret. Bygget har imidlertid pipeløp (muligens blendet), men som kan benyttes til oppvarming av bygget ved bruk. Tilstanden til bygget slik den er i dag gjør den ikke særlig egnet til å ta imot større folkemengder. Dekker, trapper ol. bør kontrolleres før det tas i bruk til større samlinger.

Ressurs- og miljøverdi

Det er brukt en god del robuste og varige materialer som tegl og betong i store deler av bygget. Dersom disse materialene blir godt vedlikeholdt kan bygningen få et svært langt livsløp. Disse materialene har likevel påført store belastninger på miljøet under utvinning, produksjon, transport

det er viktigare enn nokon gong å definere rikdom

Stein Torleif Bjella

og bygging. Det er derfor tilrådelig i et klimaperspektiv å ta godt vare på brannstasjonen, da et langt livsløp kan kompensere for CO₂-utslippene.

Som volum er bygningen en unik ressurs for området. De store åpningene ut mot Torvet, den gode takhøyden og beliggenheten kan i aller høyeste grad benyttes til å skape unike og spennende rom og aktiviteter i byen.

Estetisk (arkitektonisk) verdi

Brannstasjonen oppleves til tross for sin enkelthet som et verdig og solid bygg. Det er det murale uttrykket sammen med den sentrale og fine beliggenheten som er med å skape denne opplevelsen.

Brannstasjoner har alltid vært et viktig bygg i norske trebyer, og det kan se ut til at man har tatt seg råd til å vise dette i Brønnøysund gjennom arkitekturen. Bruken av bestandige materialer som tegl og stål er et eksempel på dette.

Trekonstruksjonene, både i taket på murbygningen og i slangetårnet, viser gode eksempler på tradisjonelle treforbindelser og sammenføyninger.

Emosjonell verdi

Det kan være vanskelig å definere den emosjonelle verdien brannstasjonen har for byens innbyggere. Svært få har benyttet seg av selve bygningen, men den har samtidig vært et viktig bakteppe i byen.

Noen minnes kanskje en fantastisk 17. mai feiring på Torvet foran brannstasjonen. Slike små minner kan være med å gi brannstasjonen en viss emosjonell verdi blant befolkningen i Brønnøysund. Det at flere ulike aktører i Brønnøysund har vist en stor interesse for å sette i stand og benytte seg av den gamle brannstasjonen tyder på at folk ser verdien i bygningen.

»
"Verdien av tårn"
Tårn setter et sted på kartet, men er også et bra
sted å ta innover seg landskapet det står i.

Konklusjon

Nedenfor er det liste over hvilke strukturer man bør la være, fjerne, rekonstruere, transformeres og tilføye basert på verdivurderingen og registreringer

Hva er umistelige strukturer, rom og bygningsdeler som bør bevares, vedlikeholdes og repareres?

- Slangetårnet.
- Fargene/overflatene til murbygningen og slangetårnet.
- Kjøreportene.
- Støpejernsvinduene.
- De originale vinduene til slangetårnet (4 stk.).
- Den synlige takkonstruksjonen i murbygningen.
- Henvendelsen ut mot Torvet.

Hva er "skjemmende" strukturer, rom og bygningsdeler som bør eller kan fjernes?

- Inngangsdør på sørsiden.

Hva er tapte eller utskiftede strukturer, rom og bygningsdeler som bør rekonstrueres?

- Slangetårnets øvrige etasjer.

Hvilke strukturer, rom og bygningsdeler bør ombygges og transformeres?

- Kontoret i andre etasje.

Hvilke nye strukturer, rom og bygningsdeler kan tilføyes i og eller i tilknytning av bygningen?

- Tydligere forbindelse mellom brannstasjonen og Torvet.
- Varedører/varevinduer.
- Ildsted
- Lagring
- Trapper m. rekkverk.
- Vinduer/åpninger i slangetårnet.
- Toalettfasiliteter.

Anbefalinger og mulige inngrep

I og med at murbygningens overflater og farger er viktig for det arkitektoniske uttrykket bør skadde overflater repareres. Dette bør gjøres etter prinsipper som forhindrer ytterligere skader og som ser ut som eller er lik den opprinnelige overflaten. Difusjonsåpne løsninger som lar vannet trekke ut igjen bør benyttes.

Bygningen er veldig introvert til å stå på en såpass stor og sentral tomt. Det kan med fordel tilføres strukturer som åpner den ut mot Torvet, slik at den kan bli en del av bygulvet (glassporter el.). Støpejernsvinduene bør repareres slik at lys slipper inn og man får utsyn.

I andre etasje bør det ses på alternativer til hva som bør gjøres med kontoret. Dette rommet har et helt annet arkitektonisk uttrykk enn hva vi ellers finner i bygningen, og deler ikke det samme forseggjorte uttrykket som resten. Denne kan med fordel enten ombygges eller endres slik at man får en bedre helhet.

Taket på murbygningen er svært slitt, og vann siver inn på flere steder. Det er heller ikke isolert. Tiltak for å bedre dette samtidig som det ikke tildekker den flotte takkonstruksjonen bør undersøkes.

Slangetårnet er på mange måter det som berører flest aspekter ved verdivurderingen. Den forteller et interessant stykke brannvernshistorie samtidig som at det er et viktig synlig punkt i byen. Dette kan være et fantastisk sted å ta innover seg byen og det vakre landskapet som Brønnøysund tar del i. En tilbakeføring av tårnet til sin opprinnelige høyde på fem etasjer vil kunne forsterke disse kvalitetene. Det bør derfor vurderes å tilbakeføre tårnet til sin opprinnelige høyde.

Bemerkninger til pågående reparasjonsarbeid

I løpet av året gjennomgikk slangetårnet et omfattende reparasjonsarbeid etter at det var stor fare for at det skulle rase sammen. Taket har hatt kraftige lekkasjer, og vann ser ut til å ha kommet inn i over tår. Skadeområdet var stort sett lokalisert på sørsiden av tårnet (værveggen), hvor bunnsvill, bunnen av stolpene og taket var totalskadd av råte.

Det ble satt i gang tiltak hvor skadet materiale skulle bli skiftet ut, mens friskt virke skulle bestå. I prosessen har all kledning blitt revet og erstattet med ny. Samtidig ble en vesentlig del av den opprinnelige konstruksjonen endret. Laskingen ble ikke gjort etter de samme sammenføyingsprinsippene som det opprinnelig var. Det var heller ikke brukt trevirke av samme dimensjon og kvalitet. De slanke sidehengslede vinduene uten midtpost, ble erstattet med tykkere sidehengslede vindu med midtpost og to-lags glass. De opprinnelige vinduene ble tatt vare på av kommunen. Disse ser ikke ut til å ha skader som gjør at de ikke kan restaureres. Summen av dette har ført til at slangetårnet har mistet store deler av sin historiske verdi, som følge av at mange av de originale bygningsdelene har gått tapt. Dette har ikke gått like hardt utover den arkitektoniske verdien, da tårnet ser noenlunde lik ut fra utsiden, foruten betraktelig tykkere vinduer og en nyanseforskjell i fargen på panelet.

Prosesen har blitt dokumentert av undertegnede og av snekker underveis i arbeidet. Dette kan bidra til at man ved en senere anledning kan velge å rekonstruere bygget slik det opprinnelig var, basert på dokumentasjonen. Dette kan bli aktuelt i et eventuelt arbeid med å tilbakeføre slangetårnet til sin opprinnelige høyde. Det er viktig å tilføye at arbeidet mest sannsynlig berget bygget fra kollaps, slik at ikke kulturminnet ble borte for godt.

PROSESS OG METODE

Det første feltarbeidet ble gjennomført i løpet av en knapp uke der jeg gjorde nødvendige undersøkelser og oppmålinger på stedet. Som nevnt tidligere endret planen seg drastisk da tårnet stod overfor vesentlige endringer under oppstarten av feltarbeidet. Registreringens tyngdepunkt ble derfor skjøvet over på tårnet, hvor garasjen måtte vente til over nyttår.

I og med at oppmålingsstedet var en byggeplass med snekkere som drev med rivearbeid, ble HMS et viktig fokus under oppmålingen. Sammen med snekker utarbeidet vi en SJA, hvor vi bl.a. kom fram til at ingen skulle ferdes alene rundt og i tårnet, og heller ikke i stillaset uten å være to tilstede. Selv om dette minket handlingsrommet for oppmålingen, sikret vi at det ikke skulle skje noen utilsiktede ulykker under arbeidet. På en annen side bidro istandsettelsesarbeid til at det ble mulig å ferdes i høyden av tårnet. Dette var en unik mulighet til å komme nærmere bygningen å studere og kartlegge bl.a. skjøter, gesimser, dekker, høyder osv. på et presist nivå.

Eier av bygget, Brønnøy kommune, ga full tilgang til hele eiendommen og alle rom på innsiden. Dette gjorde det mulig å gjennomføre en fullverdig registrering. Oppmålingen og registreringen er utført etter antikvariske prinsipper med hjelp av manuelle verktøy og laser. I dette arbeidet har jeg fokusert på å få til gode og presise oppmålinger og tegninger. En gjennomsiktig vannslange ble brukt til å

plassere ut utvendige nivelleringspunkt. Videre ble nivelleringspunkt brukt for å lage et sammenhengende nullnivå, slik at man effektivt kunne måle vertikale skjevheter i tårnet. Pga. vind var det ikke mulig å måle selve bygningens skjevhet med lodd, men med fortløpende mål fra nivelleringspunkt var det mulig å registrere skjevhet i dekkene. Over nyttår benyttet jeg meg av en krysslaser, da det var utfordrende å feste vannslangen til murveggen.

Tegningene ble utarbeidet i felt, med mål og notater. I etterkant ble materialet digitalisert med hjelp av ArchiCAD. Gjennom feltarbeidet fotograferte jeg bygningen, bygningsdeler, detaljer og noen prosessfoto. Fotoene vil sammen med tegningene gi en god forståelse for hvordan bygningen har vært. Snekker på stedet hadde også vært flink å dokumentere det arbeidet han hadde gjort med foto, noe som vil fungere som gode kilder til hvordan stasjonen og eiendommen var før den ble endret.

»
Stillaset ga mulighet til å gjøre presise oppmålinger i høyden. God HMS var også prioritert under registreringen.

ETTERORD

En registrering av en verneverdig bygningen er ikke bare verdifullt i seg selv, men er også et verdifullt verktøy for en arkitekt som skal prosjektere videre med bygningen. Det sies at når man prosjekterer med gamle bygg så bør man kjenne bygningen som om at man hadde tegnet den selv. Oppmålingen vil da være metoden som bidrar til en slik forståelse av bygget. Å basere seg på noen andres tegning vil i

aller beste tilfelle være en tolkning av en tolkning, ergo man risikerer at vesentlig informasjon går tapt i hvert ledd. Gjennom oppmålingen av brannstasjonen har det dukket opp mange funn som man ikke nødvendigvis får forståelse av når man ser på tidligere tegninger. Det samme gjelder for tilstandsvurderingen og verdivurderingen.

